

KEHITYSRAHOITUKSEN UUDET MUODOT

– PÄÄOMAPAKO KURIIN JA GLOBAALIT VEROT KÄYTTÖÖN

SISÄLTÖ

JOHTOPÄÄTÖKSET	3
KEHITYSRAHOITUKSEN UUDET TUULET	4
Rahoitusta kehityksen uusiin haasteisiin	5
Kehitysrahoituksella globaaleja julkishyödykkeitä turvaamaan	6
Laatikko: Kansainvälinen työ on edennyt nopeasti	6
Laatikko: Pääomapakokeskustelu käyntiin	7
LUKU 1: PÄÄOMAPAKO KURIIN	
Johdanto	8
Pääomapaon suuruusluokka ja seuraukset	9
Yksilöiden aiheuttamat veromenetykset	9
Miten ja miksi verotus nousi kehitysgendalle	9
Laatikko: Diktaattorien kadotetut miljardit	10
Rikkaiden maiden vastuu	10
Laatikko: Veroparatiisi	11
Köyhien maiden vastuu	12
Miksi verotusta?	12
Miten pääomapako toimii?	14
Laatikko: Pääomapaon vuotokohtat ja käyttäjät	15
Ratkaisumalleja ongelmiin	16
Valtaa YK:n verokomitealle	17
LUKU 2: KEHITYKSEN UUDET RAHOITUSMEKANISMIT	
Lentolippumaksuja jo käytössä	19
Kunnianhimoisempia suunnitelmia	19
Laatikko: Miksi lentoveroja?	19
Muut ympäristöverot	20
Päästökaupan tulojen kanavointi kehitysyhteistyöhön	20
Valuutanvaihtoverot ja rahoitusmarkkinaverot	21
Yleinen rahoitusmarkkinaverot	22
Laatikko: Muita globaaleja veroja	22
Globaalilotto	23
Uusia malleja lääkehankintoihin	23
Laatikko: Useampi uusi rahasto	25
Yksityishenkilöiden rahalähetyksen hallinnointi	25
Enemmän irti rahalähetyksistä	26
Laatikko: Rahalähetyksen tyypit, käyttötarkoitukset ja haasteet	27
Globaali digitaalisen solidaarisuuden rahasto	28
Tietoliikenneverkko Acehiin, etälääkäreitä Burkina Fasoon	28
Yhteenveto tässä raportissa käsitellyistä aloitteista	30
Lähteet	31

JULKAISIJA:
Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry

RAPORTTISARJA NRO: 95

ISSN: 1236-4797

ISBN: 978-952-200-093-4 (NID.)

ISBN: 978-952-200-094-1 (PDF)

KIRJOITTAJAT:
Matti Ylönen

TOIMITUS:
Hanna Kuusela, Pasi Nokelainen

GRAAFINEN SUUNNITTELU:
Suvi Savolainen

PAINO:
Miktor

JULKAISTU:
Marraskuussa 2008

Kepan toimintaa tuetaan ulkoministeriön kehitysyhteistyövaroista.

JOHTOPÄÄTÖKSET

SUOMEN TULEE OTTAA AKTIIVINEN ROOLI UUSIEN KEHITYSRÄHOITUSMUOTOJEN SUUNNITTELUSSA JA TOTEUTUKSESSA. TÄHÄN ON TARJOLLA USEITA KÄYTÄNNÖN TOIMENPITEITÄ JA ETENEMISTAPOJA. SUOMI VOISI ESIMERKIKSI OTTAA AKTIIVISEN ROOLIN UUSIA RÄHOITUSMUOTOJA KÄSITTELEVÄSSÄ YLI 50 MAAN RYHMÄSSÄ SEKÄ AJAA POLIITTISIA ALOITTEITA YK:N JA MUIDEN MAAILMANJÄRJESTÖJEN SISÄLLÄ.

► **SUOMEN ON LÄHDETTÄVÄ** mukaan kehittämään uusia rahoituslähteitä myös omalla poliittisella ja rahallisella osallistumisellaan. Hyviä vaihtoehtoja tähän ovat osallistuminen Ranskan käynnistämään lentolippumaksujärjestelmään ja sen kehittäminen edelleen ilmastonmuutoksen vaatiman rahoituksen keräämiseksi. Keskipitkällä aikavälillä maailman rahoitusmarkkinoiden epävakaus voi tehdä ajankohitaiseksi myös yleisen rahoitusmarkkinaveron.

Poliittista tukea tulee antaa erityisesti aloitteille, joilla pyritään puuttumaan kehitysmaista lähtevään laittomaan pääomapakoon. Kiinnostus pääomapako-ongelmaa kohtaan on viimeisen kahden vuoden aikana kasvanut valtavasti, ja Suomen tulee olla eturivissä edistämässä sen vaatimia ratkaisuja.

Yksityistä sektoria osallistavista malleista kiinnostava on erityisesti digitaalisen solidaarisuuden rahasto, johon liittymistä suositellaan kaikille yrityksille ja julkisyhteisöille. ◀

Samanaikaiset ruoka- ja finanssikriisit sekä ilmastonmuutos pakottavat etsimään kehitykselle uusia rahoituslähteitä. Parhaimmillaan niiden avulla voidaan myös ennaltaehkäistä uusien kriisien syntymistä.

KEHITYSRAHOITUKSEN UUDET TUULET

SUOMEN HALLITUS ON SITOUTUNUT OHJELMASSAAN AKTIIVISEEN KESKUSTELUUN UUSISTA KEHITYSRAHOITUKSEN MUODOISTA. ALASTRATEGIASSA SE ON SITOUTUNUT MYÖS UUSIEN RAHOITUSMEKANISMIIEN KEHITTÄMISEEN. TARVITAAN KESKUSTELUA SIITÄ, MITÄ KONKREETTISIA TAVOITTEITA SUOMI LÄHTEE AJAMAAN JA MITÄ PÄÄMÄÄRIÄ ALOITTEILLA PYRITÄÄN SAAVUTTAMAAN?¹

► **TÄMÄ RAPORTTI VASTAA** kysymyksiin aikana, jolloin kehitysrahoituksen uudet muodot ovat ajankohtaisempia kuin koskaan. Ilmastonmuutos ja ruokakriisi ovat kasvattaneet ymmärrystä siitä, että kehitykseen tarvitaan uusia resursseja. Niitä ei synny ilman poliittisia päätöksiä. Kehitysyhteistyön uudet rahoituslähteet ovat parhaimmillaan erinomainen väline sekä luoda uutta rahoitusta että tukea globaaleja julkishyödykkeitä – kuten toimivia markkinoita tai ympäristöä.

Esimerkkinä uusien rahoituslähteiden herättämästä kiinnostuksesta on uusia rahoitusmalleja käsittelevä yli 50 maan Leading Group on Solidarity Levies to Fund Development -ryhmä, jonka täysjäsenenä Suomi on ollut alkuvuodesta 2007. Ryhmä kokoontuu säännöllisin väliajoin keskustelemaan uusista rahoituslähteistä ja niiden toteutusmalleista. Aihetta on puitu viime vuosina myös monissa valtioiden välisissä kokouksissa ja YK:ssa. Siinä missä 1990-luvulla puhuttiin lähinnä globaa-

Suurimmat rahavirrat kulkevat laittomana veronkiertona ja muuna pääomapakona köyhistä maista rikkaisiin – ei toisin päin.

leista veroista – erityisesti valuutanvaihtoverosta – viime vuosina tarjolla olevien vaihtoehtojen määrä on kasvanut räjähdysmäisesti. Osa aloitteista on suppeita, osa laajoja, osa vahvasti valtiokeskeisiä, osa taas painottaa enemmän yksityisen sektorin roolia.

Käyttökelpoisimmilla malleilla olisi uuden rahoituksen lisäksi myös muita globalisaation hallinnan kannalta myönteisiä vaikutuksia, kuten markkinoiden vakauden edistäminen tai ilmastonmuutoksen torjunta. Osaan aloitteista olisi mahdollista liittyä heti. Osa on syytä seurata ja kehittää edelleen.

Raportin ensimmäisessä osassa keskitytään yhteen kehitysrahoituksen merkittävimmistä uusista haasteista, eli kehitysmaista rikkaisiin maihin lähtevään pääomapakoon. Kehitysmaista veroparatiiseihin ja muualle ulkomaille suuntaavan pääomapaon merkityksen tunnustaminen on ollut se innovatiivinen ja tuore tulokulma, joka on nostanut verotuksen kehitysrahoituksen uudeksi teemaksi. Ongelma on paisunut viime vuosina valtaviin mittoihin. Suurimmat rahavirrat kulkevat laittomana veronkiertona ja muuna pääomapakona köyhistä maista rikkaisiin – ei toisin päin.

Raportin toisessa osassa esitellään aloitteita, joilla voitaisiin luoda kokonaan uusia resursseja. Esimerkkejä näistä ovat erilaiset globaalit verot ja uudet rahastot. Painopiste on tällöin avun keräämisen uusissa muodoissa tai uusien toimijoiden – kuten yksityisen sektorin – innostamisessa mukaan kehitystalkoisiin. Tämä siis erotuksena kehitysmaiden veronkantokyvyn vahvistamisesta ja pääomapakoon puuttumisesta, joilla pyritään pikemmin tukemaan olemassa olevia valtioita ja kansainvälisiä rakenteita. Erilaisia ehdotuksia globaaleiksi veroiksi tai muiksi uusiksi kehitysrahoituksen mekanismeiksi on toisin sanoen olemassa runsaasti. Osa niistä on jo käytössä, osa vasta alustavia hahmotelmia.

Suomessa kehitysrahoituksen uudet muodot ovat olleet useasti esillä esimerkiksi puoluekokousaloitteissa ja muissa poliittisissa keskusteluissa. Laajemmin teemaa kartoitettiin vuonna 2006 ulkoministeriön raportissa ”Innovatiiviset rahoitusmekanismit; selvitys eduskunnalle”. Siinä ei kuitenkaan käsitelty esimerkiksi kehitysmaiden laittomaan pääomapakoon liittyviä ongelmia.

Hallitusohjelman sitoumusta käydä aktiivista keskustelua kehitysrahoituksen innovatiivisista rahoitusmekanismeista on täydennetty hallituksen strategia-asiakirjassa vuodelta 2007. Siinä linjataan yksiselitteisesti, että YK-työssä ”tavoitteena on [...] osallistua innovatiivisten

rahoitusmekanismien kehittämiseen”, ja OECD:ssä ”osallistutaan aktiivisesti kansainväliseen keskusteluun innovatiivisista rahoitusmekanismeista”.

Sitoumukset on siis tehty, ja Suomi on mukana tarpeellisilla foorumeilla niitä edistääkseen. Nyt tarvitaan keskustelua tavoitteista ja keinoista sekä rohkeutta lähteä toteuttamaan niitä. Keskustelua käytiin tällä vuosikymmenellä jonkin verran Helsinki-prosessin yhteydessä, mutta erityisesti kehitysmaista lähtevää pääomapakoa koskevat aloitteet ovat pääosin nousseet kansainväliin keskusteluihin vasta tämän jälkeen.

RAHOITUSTA KEHITYKSEN UUSIIN HAASTEISIIN

Maailmanpolitiikan ja kehityksen uudet haasteet vaativat uusia resursseja. YK:n vuosituhatjulistuksessa vuonna 2000 rikkaat maat sitoutuivat nostamaan kehitysyritysmäärärahaosuutensa 0,7 prosenttiin niiden bruttokansantuloista vuoteen 2015 mennessä. Vuosituhatvavoitteiden vaatima rahoitustarve näytti vuonna 2000 kuitenkin pienemmältä kuin nykyään.²

Vuonna 2006 julkaistun vaikutusvaltaisen Sternin raportin mukaan ilmastonmuutoksen kustannukset nousevat 5–20 prosenttiin maailman yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta, jos ongelmaan ei onnistuta puuttumaan. Vaikka poliittinen tahto ilmastonmuutoksen hillitsemiseen löytyisi, kustannukset nousevat joka tapauksessa korkeiksi.³

Ruokakriisi puolestaan on johtanut kehitysrahoituslaitokset käynnistämään mittavia hätäapuohjelmia. Niillä ei kuitenkaan ratkaista pitkän aikavälin ongelmia. Perinteiset kehitysyritysmääräsitoumukset eivät riitä kattamaan uusia kustannuksia. Esimerkiksi Suomen hallituksen kehityspoliittisen ohjelman ilmastotavoitteiden onnistuminen laajemmin kuin yksittäisissä kehitysyritysohjeissa edellyttää myös uusia resursseja.

Jos kehitysrahoitus pysyy tämänhetkellä tasolla, pelkona on, että kehitysyritysohjeesta tulee valintoja esimerkiksi köyhyyteen puuttumisen ja muiden tavoitteiden välillä. Pitkällä aikavälillä on kuitenkin selvää, että eri päämäärät ovat riippuvaisia toisistaan. Kehitysrapua tarvitaan sekä sen perinteisessä että uusissa muodoissa. Lisäksi tarvitaan rakenteellisia uudistuksia. Kauppapolitiikan ja velkaongelman ratkaisun lisäksi tulee puuttua kehitysmaista lähtevään pääomapakoon.

Innovatiivisten rahoitusmekanismien pääryhmät – maailmantalouden ja pääomapaon rakenteellisiin ongelmiin puuttuminen sekä toisaalta kokonaan uudet rahoitusmekanismit – tukevat toisiaan hallinnon ja avun vastaanottokyvyn näkökulmista. Laittomaan pääoma-

Jos kehitysrahoitus pysyy nykytasolla, kehitysyritysohjeesta joudutaan tekemään valintoja esimerkiksi köyhyyteen puuttumisen ja ilmastomuutokseen sopeutumisen välillä.

”Globalisaatio sitoo maailman valtioita tiiviimmin kiinni toisiinsa. Tämä synnyttää lisää riippuvaisuussuhteita valtioiden välille ja edellyttää laajempaa kollektiivista toimintaa. Globaalit julkishyödykkeet hyödyttävät kaikkia globaalin yhteisön jäseniä, ja niiden merkitys tulee korostumaan.”

JOSEPH STIGLITZ, MAKING GLOBALIZATION WORK

pakoon puuttamalla saadaan luotua perustaa verotulojen kestäväälle keräämiselle, mikä voi tukea valtionrakenneiden kehittymistä. Tämä luo kestävämpää pohjaa kehittää myös uusia kehitysyhteistyön muotoja.

KEHITYSRAHOITUKSELLA GLOBAALEJA JULKISHYÖDYKKEITÄ TURVAAMAAN

Kehitysavun uusissa rahoitusmekanismeissa on kyse muustakin kuin pelkän rahoituksen keräämisestä. Uusilla rahoitusmuodoilla voidaan puuttua myös maailmantalouden rakenteellisiin ongelmiin ja edistää siten globaalien julkishyödykkeiden suojelua.

Globaaleihin julkishyödykkeisiin voidaan lukea esimerkiksi ilmasto, monet muut ympäristöön liittyvät kysymykset kuten vesivarojen riittävyys ja esimerkiksi maailmantalouteen liittyvät huolet kuten rahoitusmarkkinoiden vakaus.⁴

Julkishyödykkeiden kulutusta ei voida keinovalmisteisesti rajata yksittäiseen ihmisryhmään. Niiden hyödyt ovat myös osittain universaaleja tietyn maaryhmän, kansojen tai sukupolvien välillä. Globaaleista julkishyödykkeistä huolehtiminen palvelee siis koko ihmiskuntaa.

Globaalit julkishyödykkeet ovat kiinnostavia kehitysnäkökulmasta kolmesta syystä. Niiden vaaliminen auttaa korjaamaan ongelmia, jotka eivät ratkea pelkästään markkinoiden avulla. Usein markkinoiden epäonnistumiset – kuten saastuminen – kärjistyvät köyhimmässä maissa, joissa valtion kapasiteetti puuttua ongelmiin on heikoin. Globaalien julkishyödykkeiden avulla voidaan lähestyä myös valtioiden rajat ylittäviä ongelmia, joihin

KANSAINVÄLINEN TYÖ ON EDENNYT NOPEASTI

► **KEHITYSYHTEISTYÖN TAVOITTEEKSI** määritellään usein se, että apu lopulta tekisi itsensä tarpeettomaksi. Tähän tarkoitukseen tarvitaan paitsi kehitysapua myös globaalien julkishyödykkeiden turvaamista. Tämä tunnustetaan myös tärkeissä kehitysrahoitusta ohjaavissa kansainvälisissä sopimuksissa.

Kehitys edellyttää toimivaa ja tasarvoista kansainvälistä kauppaa- ja rahoitusjärjestelmää. Myös kehitysapua voidaan kanavoida tehokkaammin, jos perustana on toimiva ja rahoitukseltaan vakaa valtio. Näitä tavoitteita on mahdollista edistää uusien rahoitusmuotojen avulla.

YK:n vuosittain asetettavissa päätöksissä kuultuun avointa kauppaa- ja rahoitusjärjestelmää, joka perustuisi sitouutteeseen, ennakoitavuuteen ja syrjimättömyyteen (vuosituhattavoite 8.). Samassa tavoitteessa painotettiin myös

hyvän hallinnon, kehityksen ja köyhyyden vähentämisen merkitystä sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Rik-kailta mailta edellytettiin siis vastuuta siinä, että maailman talous- ja kaup-pajärjestelmät palvelisivat kehitystä ja loisivat sille puitteet.

YK:n Monterreyn vuoden 2002 kehitysrahoituskokouksessa päästiin muu-tama askel pidemmälle. Kokouksen tu-loksena syntyi Monterreyn konsensus, jossa linjattiin periaatteet kehitysrahoitukselle.⁵ Konsensus sisälsi seit-semän pääpilaria:

- Kehitysmaiden omien voima-varojen hyödyntäminen
- Ulkomaiset suorat sijoitukset ja muu yksityinen ulkomainen rahoitus
- Kansainvälinen kauppa ja sen vaikutukset

- Kansainvälinen yhteistyö kehityksen rahoittamiseksi (julkinen kehitysapu)
- Velkakysymykset
- Kehitysrahoitusjärjestelmän toimivuus
- Kehitysrahoituskonferenssin tulosten seuranta

Osa teemoista oli ollut mukana kehityspolitiikassa jo pitkään. Monterreyn suurin saavutus ja samalla merkittävin uudistus aiempaan oli kehitysmaiden omien voimavarojen painotta-minen.

Monterreyn konsensuksessa mainittiin myös tarve kehittää uusia rahoitusmekanismeja kehitysyhteistyöhön. Tärkeimpänä kärkenä tuolloin oli jo 1970-luvulta asti esillä ollut valuuta-vaihtovero.

olemassa olevat instituutiot pystyvät vastaamaan vain heikosti.

Nykyiset instituutiot ja rakenteet eivät siis pysty vastaamaan tarvittavan tehokkaasti globaaleja julkishyödykkeitä koskeviin uhkiin. Syitä on useita, joista tärkeimpiä ovat muun muassa seuraavat:

Lainsäädännön ongelmat. Lainsäädäntö on aina pohjimmiltaan kansallista, mutta ongelmat ovat globaaleja. Ongelmiin puuttuminen edellyttää alueellisten ja kansainvälisten päätöksentekorakenteiden lujittamista.

Osallisuuden ongelmat. Kansainvälisiä neuvotteluja käydään lähinnä valtioiden kesken, mutta todellisuudessa osallisia on paljon. Osallisuuden vahvistaminen edellyttäisi kansalaisyhteiskunnan, yritysten ja eturyhmien äänen varmistamista päätöksiä tehtäessä.

Kannustinongelmat. Globaaleista julkishyödykkeistä huolehtiminen maksaa, mutta julkishyödykkeiden hyödyt valuvat kaikille. Ongelmana on näin ollen se, miten sitouttaa eri toimijat rahoittamaan hyödykkeitä ja mitä tehdä maksamatta jättäville ”vapaamatkustajille”.

Gloaalien julkishyödykkeiden tukeminen tarjoaa työkaluja ylittää kaikki näitä ongelmia. Kyseessä on

”Suomi on tähän saakka lähinnä seurailut uusia rahoituslähteitä kehittävä ryhmän toimintaa. Aktiivisuus ryhmässä ja sen puheenjohtajuus tukisivat hyvin Suomen hallitusohjelman linjauksia.”

siten välttämätön edellytys sosiaalisesti, yhteiskunnallisesti ja ympäristöllisesti kestäväälle kehitykselle. Kehitysavun uudet, innovatiiviset rahoituslähteet tarjoavat tähän useita, rinnakkaisia ja päällekkäisiä ratkaisumalleja.

Parhaimmillaan innovatiiviset rahoitusmekanismit voivat edistää myös kehitysmaiden omistajuutta. Tämä pätee erityisesti aloitteisiin, jotka vahvistavat kehitysmaiden omaa rahoituspohjaa. Tämä on keino vähentää riippuvuutta kehitysavusta ja siten kasvattaa kehitysmaiden omaa poliittista liikkumavaraa. Demokratia vaatii rahoitusta. ◀

PÄÄOMAPAKOKESKUSTELU KÄYNTIIN

Samana vuonna Monterreyn huippukokouksen kanssa myös kansainvälinen valuuttarahasto, Maailmanpankki ja OECD ottivat yhteisessä lausunnossaan kantaa kehitysmaiden omaan rahoituspohjaan. Maailmanjärjestöt totesivat, että ”kehitysmaiden täytyy pystyä keräämään kansalaisten, yhteiskunnan infrastruktuurin ja sosiaalisten rakenteiden vaatimaa rahoitusta nousemaan pois köyhyydestä. Verotus on avainasemassa kerätessä voimavaroja. [...] Globalisaation eteneminen on merkityksellistä sekä kehittyneille että kehittyville maille. Sen asettamat rajoitukset valtioiden kyvyille päättää veroista ja kerätä niitä tuntuvat yhä voimakkaampina.”

Monterreytä seuranneen kuuden vuoden aikana on tapahtunut paljon. Uusista, innovatiivisista rahoitus-

lähteistä käytävä keskustelu on edennyt, ja erityisesti kehitysmaista lähtevään pääomakoon keskittyvät toimet ovat saaneet paljon huomiota. Molemmista teemoista on saatu tämän vuosikymmenen aikana runsaasti uutta tutkimustietoa. Esimerkiksi vuoden 2005 YK:n huippukokous (World Summit 2005) linjasi, että kehitysmaiden omien voimavarojen mobilisointi edellyttää ”tukea pääomapakoa hillitseville ja laittomiin rahavirtoihin puuttuville aloitteille”.

Aiemmin mainittu *Leading Group on Solidarity Levies to Fund Development* -ryhmä on ollut tärkeä foorumi uusien rahoitusmuotojen kehittämisessä. Ryhmän tehtävänä on kehittää uusia kehitysrahoituksen mekanismeja osana Monterreyn seurantaprosessia. Ryhmän toiminta on riippunut hyvin paljon sen kulloisenkin puheenjohtajaan aktiivisuudesta.

Marras-joulukuun vaihteessa 2008 Qatarin Dohassa järjestetään YK:n huippukokous, jossa päivitetään ensimmäistä kertaa Monterreyn konsensus. Nousevia teemoja keskusteluissa ovat olleet esimerkiksi kehitysmaiden veronkantokyvyn vahvistaminen, kehitysavun innovatiiviset rahoituslähteet, ilmastonmuutos sekä kehitysmaiden oman osallisuuden korostaminen.

Dohan kokous on yksi etappi pitkässä prosessissa. Innovatiivisten rahoitusmekanismien järjestelmällinen kehitystyö aloitettiin vasta kaksi vuotta sitten, ja moni hanke on vielä kesken tai keksimättä. Kaikkia tulevaisuuden rahoitustarpeita ei myöskään osata vielä ennustaa. Luultavaa on, että esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja globaalien resurssipulan aiheuttamat kustannukset arvioidaan ennemmin ala- kuin yläkanttiin. ◀

LUKU 1:

PÄÄOMAPAKO KURIIN!

ISTOCKPHOTO.COM / DAVID FRANKLIN

JOHDANTO

Jokaista kehitysmaihin menevää apueuroa kohden niitä siirrytään pääomapakona veroparatiiseihin ja rikkaisiin maihin viidestä kymmeneen euroa, josta iso osa on laitonta. Nämä varat ovat pois valtioiden verotuloista, joita tarvittaisiin kipeästi niin julkisen kuin yksityisenkin sektorin toimintaedellytysten kehittämiseen.

Laiton pääomapako kehitysmaita on suhteellisen uusi kehitysrahoituksen ongelma sen äkillisen kasvun vuoksi. Vaikka kehitykselle ensiarvoisen tärkeää rahoitusta on siirretty laittomasti pois maasta vuosikymmenien ajan, maailmantalouden vapauttaminen ja veroparatiisitalouden raju kasvu ovat luoneet kehitysmaiden talouksille ongelman, joka rajoittaa niiden kehitystä merkittävästi.

Pääomapaosta on osin harhaanjohtavaa puhua innovatiivisena rahoitusmekanismina – kyse kun on suuremmasta ongelmavyyhdistä, johon ei ole täsmäratkaisuja. Ongelmaan voidaan kuitenkin puuttua useammalla erillisellä toimella ja aloitteella.

Lääkkeet, joilla kehitysmaiden laitton pääomapako ratkaistaisiin, ovat ennen kaikkea rikkaiden maiden käsissä. Monet aloitteista edellyttävät uudistuksia kansainvälisissä järjestöissä – niiden toimialoissa, resursoinnissa ja käytännön toiminnassa. Lisäksi merkittävä osa laittomasta pääomapaosta suuntautuu eurooppalaisiin veroparatiiseihin.

PÄÄOMAPAON SUURUUSLUOKKA JA SEURAUKSET

PÄÄOMAPAOLLA ON MONTA MUOTOA. KEHITYKSELLE VÄLTTÄMÄTTÖMIÄ VEROTULOJA KARKAA KEHITYSMAISTA JÄRJESTÄYTYNEEN RIKOLLISUUDEN RAHANPESUNA, KORRUPTION TUOTTOINA SEKÄ YKSITYSHENKILÖIDEN JA SUURYRITYSTEN VERONKIERTONA. NÄISTÄ SUURYRITYSTEN VERONKIERTO ON EHDOTTOMASTI MERKITTÄVIN MENOERÄ.

► **MASSACHUSETTSIN YLIOPISTON TUTKIJAT** James Boyce ja Léonce Ndikumana arvioivat huhtikuussa 2008, että Saharan eteläpuolinen Afrikka on menettänyt vuosien 1970 ja 2004 välillä pääomapakona 420 miljardia dollaria (vuoden 2004 dollareiksi muutettuna). Jos tälle summalle lasketaan korko, kokonaismenetyks nousee 607 miljardiin dollariin. Varoja on lähtenyt monessa muodossa: veronkiertona, korruption tuloksena, ulkomaisien yritysten verojen välttelynä. Osa tästä toiminnasta on myös laillista. Katoava rahasumma on suurempi kuin maanosan kaikki velat rikkaille maille. Näin ollen Saharan eteläpuolinen Afrikka on ollut muulle maailmalle luotonantaja. Rikkaiden maiden ja niissä toimivien rahoitusalan yritysten rooli on ollut keskeinen, sillä ne ovat avustaneet rahansiirroissa ja tarjonneet turvapaikan laittomasti maasta viedyille varoille.⁶

Yhdysvaltain senaatin käyttämä talousrikostutkija Raymond W. Baker on arvioinut, että pääomapako kehitys- ja siirtymätalousmaista on vuosittain varovaisimman laskutavan mukaan 500 miljardin dollarin luokkaa, suurimmillaan jopa 1000 miljardia. Eri pääomapaon muodot jakautuvat (500 miljardin arviossa) seuraavasti: 50 miljardia johtuu julkisen sektorin korruptiosta, 200 miljardia yritysten verojen välttelystä ja 250 miljardia rikollisesta toiminnasta. Baker ei eritele arviossaan siirtymätalousmaita ja kehitysmaita toisistaan.⁷ Myös Maailmanpankin johtaja Robert Zoellick on käyttänyt Bakerin arviota ongelmaa käsitellessään.

ChristianAid julkaisi toukokuussa 2008 raportin *Death and Taxes: The True Toll of Tax Dodging*. Sen tärkein johtopäätös oli, että kehitysmaat menettävät vuosittain yhtiöiden veronkierron vuoksi 160 miljardia dollaria.⁸

YKSILÖIDEN AIHEUTTAMAT VEROMENETYKSET

Tieto kehitysmaiden miljonäärien aiheuttamista veromenetyksistä on hajanaisempaa. Boston Consulting Group -yrityksen mukaan yli puolet Latinalaisen Amerikan miljonäärien sijoituksista (osakkeet ja pankkitalletukset) on talletettu veroparatiiseihin. Afrikan osalta vastaavaa arviota ei ilmeisesti ole olemassa. Pääomapako mantereelta on kuitenkin lisääntynyt voimakkaasti 1980-luvun jälkeen. Tilastot osoittavat, että jopa 30 prosenttia maanosan bruttokansantuotteesta on kadonnut ulkomaille 1990-luvun jälkipuoliskolla.⁹

Oma ryhmänsä ovat kehitysmaiden diktaattorien rahansiirrot. On vaikea löytää diktaattoria, joka ei olisi ryöstänyt valtion rahaa omalle veroparatiisitililleen. Usein kyse on ollut ainakin osin rikkaiden maiden tai rahoituslaitosten antamista lainarahoista, jotka on tietoisesti annettu epädemokraattisille hallituksille. Näitä velkoja on alettu kutsua epäoikeutetuiksi veloiksi. Maas-

ta vietyjen lainarahojen jäljittämiseksi veroparatiisien pankkisalaisuuslakien avaaminen olisi erittäin tärkeää.

Räikein esimerkki diktaattoreista on Nigerian Sani Abacha. Hänellä oli valtakautensa loppupuolella viiden miljoonan dollarin suoraveloitus Nigerian keskuspankista sveitsiläiselle pankkitilille. Yhteensä Abacha ryösti Nigerian valtiolta kahdesta kuuteen miljardia dollaria. Tästä summasta noin 750 miljoonaa on saatu palautettua Sveitsistä ja Jerseyltä, mutta loput rahat ovat edelleen kateissa.¹⁰

Pääomapaon viemillä varoilla voitaisiin rahoittaa jopa YK:n vuosituhattavoitteet. YK arvioi vuonna 2005, että realistinen suunnitelma vuosituhattavoitteiden rahoittamiseksi vaatisi 348 miljardin dollarin kehitysapulisyäystä vuoteen 2010 mennessä ja vuotuisten apumäärärahojen kasvattamista 529 miljardilla dollarilla vuoteen 2015. Kehitysavun määrärahoja ei ole onnistuttu kasvattamaan sovitulla vauhdilla.

MITEN JA MIKSI VEROTUS NOUSI KEHITYSAGENDALLE?

Kansainvälinen yhteisö heräsi veropaon ongelmiin 1990-luvulla. Poliittinen kiinnostus vahvistaa kehitysmaiden veronkantokykyä on noussut samalla, kun tietoisuus kehitysmaista veroparatiiseihin ja rikkaisiin teollisuusmaihin lähtevistä rahavirroista on kasvanut. G7-maat velvoittivat vuonna 1996 OECD:n tutkimaan haitallista verokilpailua. Tutkimuksen tuloksena oli kaksi vuosituhtaan vaihteen molemmin puolin julkaistua raporttia. Erityisesti ensimmäinen niistä sisälsi paljon hyviä suosituksia, joita ei kuitenkaan lähdetty tarpeeksi laajasti toteuttamaan.

Viimeisen viiden vuoden aikana on tapahtunut paljon. Tutkimustietoa on tullut huomattavasti lisää. Veronkantokyky ja pääomapako ovat nousseet mukaan paitsi kansainvälisiin kehitysrahoituskeskusteluihin myös monien kehityspolitiikkaa tekevien järjestöjen teemaksi.

Merkittävä rooli on ollut Tax Justice Network -järjestön tekemällä raportilla *Closing the Floodgates: Collecting Tax to Pay for Development*. Norjan hallitus tilasi raportin vuonna 2007 *Leading Group on Solidarity Levies to Fund Development* -ryhmän käyttöön.¹¹ Raportti oli en-

Pääomapaon suuruudeksi on arvioitu jopa 1 000 000 000 000 dollaria. Summalla rahoittaisi Suomen valtion menot 16 vuoden ajan tai kahteen kertaan YK:n vuosituhattavoitteet.

DIKTAATTORIEN KADOTETUT MILJARDIT

MAA / DIKTAATTORI / AJANJAKSO	RYÖSTETYN OMAISUUDEN SUURUUS (\$)	VARAT JOTKA ON ONNIS- TUTTU PALAUTTAMAAN (\$)
Filippiinit / Marcos / 1965–86	5–10 miljardia	658 miljoonaa (Sveitsi 2003)
Mali / Traore / 1968–91	1–2 miljardia	2,4 miljoonaa (Sveitsi 1997)
Nigeria / Abacha 1993–98	2–6 miljardia	160 miljoonaa (Jersey 2004) 594 miljoonaa (Sveitsi 2002-05)
Angola / Dos Santos 1979–	Useita miljardeja	21 miljoonaa (Sveitsi 2005)
Peru / Fujimori 1999–2000	0,6–1,5 miljardia	80,7 miljoonaa (Sveitsi 2002-04) 20 miljoonaa (USA 2006)
Kongo – Zaire / Mobutu 1965–1997	5–6 miljardia	
Kazakstan / Nazarbaev / 1991	1 miljardi	
Kenia / Moi 1978–2002	3 miljardia	
Indonesia / Suharto 1967–98	15–35 miljardia	
Iran / M. Pahlavi / 1941–79	35 miljardia	

LÄHDE: TAX JUSTICE FOCUS THIRD QUARTER 2007 VOLUME 3 ISSUE 3

simmäinen, jossa tuotiin laajasti esiin kaikki veropaon mekanismit ja tärkeimmät ratkaisumallit. Se oli myös kiinnostava pyrkimys kytkeä ryhmän toimintaa laajempiin keskusteluihin, jotka koskevat rahoitusmarkkinoiden kehitysvaikutusten parantamista.

Syksyllä 2007 Yhdysvaltain luottomarkkinoilla käynnistyi rahoituskriisi, joka levisi seuraavina kuukausina useisiin eurooppalaisiin valtioihin. Kriisi ja sitä edeltänyt markkinoiden epäonnistuminen asuntoluotoista tehtyjen arvopaperien kaupassa ovat myös lisänneet vaatimuksia korjata maailmantalouden kipupisteitä. Samansuuntainen vaikutus oli myös keväällä 2008 alkaneella veronkiertoskandaalilla, kun paljastui että lukemattomat saksalaiset olivat siirtäneet varojaan laittomasti Liechtensteinin veroparatiisiin.

RIKKAIDEN MAIDEN VASTUU

Kehitysmaiden laitton pääomapaako on ratkaistavissa. Rikkaiden maiden vastuu tässä prosessissa on ensiarvoisen tärkeä. Ensimmäinen syy tähän on se, että suuri osa pääomapaosta suuntautuu Eurooppaan, Yhdysvaltoihin tai niiden välittömässä vaikutuspiirissä oleviin valtioihin. Esimerkiksi EU:lla on valtaa moniin veroparatiiseihin, ja kymmenet pienet veroparatiisivaltiot ovat brittiläisen kansainyhteisön jäseniä. Eurooppa on siis yksi pääomapaon ”päätepeisteistä”, kun rahoja talletetaan pankkeihin tai sijoitetaan edelleen.

Toinen syy rikkaiden maiden vastuuseen on se, että monet kehitysmaissa toimivista monikansallisista yrityksistä pitävät kotipaikkaansa Euroopassa tai Yhdysvalloissa, ja myös niiden omistajat ovat pääosin teollistuneista maista. Kehitysmaiden lakien rajoja koetellen tai lakeja suoranaisesti rikkoen hankitut voitot päätyvät siis loppujen lopuksi rikkaiden maiden osakkeenomistajille. Vaikka osakkeenomistajat lyhyellä tähtäyksellä rikastuvat, tilanne ei pitkällä aikavälillä palvele markki-

VEROPARATIISI

Veroparatiisilla tarkoitetaan OECD:n mukaan valtiota tai aluetta, jota luonnehtii alhainen tai nollaverotus sekä korkeat pankki- tai muut salaisuuslait ja -käytännöt. Lisäksi veroparatiiseille tyypillistä on alhainen sääntely sekä se, että veroedut on räätälöity ulkomaisille sijoittajille tai yrityksille.

Veroparatiiseja on eri arvioiden mukaan maailmassa noin 60–70. Osa niistä on pieniä valtioita kuten Bermuda, Jersey ja Cayman-saaret. Toisaalta myös Lontoo, New York ja Tokio tarjoavat ulkomaisille sijoittajille mahdolli-

suuden anonyymiin, verottomaan valuutta-, velkakirja- ja osakekauppaan. Veroparatiisien ja tavallisten valtioiden välinen ero onkin kansainvälisen verokilpailun kiihtyessä pienentynyt.

Monet veroparatiisit sijaitsevat Euroopassa ja osa on Euroopan unionin jäsenvaltioita. Suomen tulisi osaltaan tehdä EU:n sisällä työtä sen eteen, että unionin verolainsäädäntö ja esimerkiksi rahanpesun torjunta ovat linjassa kehityspoliittisten tavoitteiden kanssa.

nataloutta. Kyseenalaisin keinoin hankitut kilpailuedut vääristävät kilpailua ja estävät siten uusien, innovatiivisten yritysten pääsyä markkinoille.

Kolmas syy rikkaiden maiden vastuuseen on se, että pääomapakoa ylläpitäviä rakenteita tukevat yritykset ovat lähes kaikki teollistuneista maista. Kyse on erityisesti pankeista, tilintarkastusyhtiöistä, lakitoimistoista ja pankkiiriliikkeistä, jotka järjestelivät yksityishenkilöiden ja yritysten rahansiirtoja. Kehitysmaita köyhdyttävä

Asiakkaat jonottavat rahojaan finanssikriisissä konkurssiin menneestä brittiläisestä Northern Rock -pankista. Kriisi on tuonut näkyviin veroparatiisitalouden köyhille ja rikkaille maille aiheuttamien ongelmien välisen yhteyden.

ISTOCKPHOTO.COM / P E E T E V I I S I M A A

Useat Lontoossa toimivat pankit auttoivat Nigerian diktaattori Sani Abachaa siirtämään Nigerian valtiolta vietyjä varoja veroparatiiseihin.

laiton pääomapako voi siis olla tuottoisaa liiketoimintaa, joka voi hämärtää laillisen ja laittoman rajaa myös muualla liiketoiminnassa. Viime aikoina muun muassa korruption vastainen järjestö Transparency International on alkanut kiinnittää huomiota rahoitusalan yhtiöiden rooliin korruptiolla ansaittujen varojen käsittelyssä. Kuten edellä todettiin, teollisuusmaiden pankkien rooli on ollut suuri myös kehitysmaiden diktaattorien rahojen käsittelyssä ja piilottamisessa.

Neljäs ja viimeinen seikka, joka korostaa rikkaiden maiden roolia, ovat puutteet niiden omissa laeissa. Monen maan lainsäädännön mukaan ulkomailla rikoksella ansaittujen rahojen tuominen on nimittäin täysin laillista. Niin kauan kuin alkuperäinen rikos ei ole tapahtunut maan sisällä, rikoksella ansaittujen rahojen tuontia katsotaan läpi sormien. Tämä on ongelmana ainakin Yhdysvalloissa, jossa esimerkiksi salakuljetuksella tai ihmiskaupalla ulkomailla ansaittuja rahoja voidaan siirtää laillisesti maahan.

Ongelmien ratkaisuun kykenevät maailmanjärjestöt – YK, Maailmanpankki, IMF, OECD ja FATF – eivät toimi ilman rikkaiden maiden tukea ja suostumusta. Ratkaisut ongelmiin ovat siis myös rikkaiden maiden hyväksynnän varassa, ja tähän myös Suomi voi vaikuttaa useilla eri foorumeilla. Pääomapakoa ylläpitäviin rakenteisiin on mahdollista puuttua kansainvälisten järjestöjen kautta, ja avoimuutta voitaisiin lisätä monella tasolla.

KÖYHIEN MAIDEN VASTUU

Pääomapaosta puhuttaessa köyhien maiden ongelmana mainitaan usein korruptio. Vaikka monien kehitysmaiden korruptio-ongelma on todellinen ja vakava, kor-

ruption viemät rahat vastaavat kuitenkin arviolta vain kymmenesosaa kehitysmaiden laittoman pääomapaon kokonaissummasta. Vaatimus korruption vähentämisestä on aiheellinen, mutta kokonaisongelmaa sillä ei ratkaista.

Vähintään yhtä tärkeää olisi kehittää kehitysmaiden omia verohallintoja. Suuryritysten kirjanpidon ja siirtohinnoittelun valvominen on haasteellista työtä Suomessakin, köyhimmistä maista puhumattakaan. Kapasiteetin vahvistamisessa ja hyvän hallinnon kehittämässä perinteisellä kehitysavulla on tärkeä osa.

Parhaimmillaan verojärjestelmiä kehittämällä on mahdollista luoda positiivinen kierre, jos lisääntyvillä verotuloilla saadaan vahvistettua hallintoa ja näin pidemmällä aikavälillä vähennettyä myös riippuvuutta kehitysavusta.

Lisäksi on tärkeää, että kerättyjä veroja on mahdollista seurata helposti ja läpinäkyvästi. Näin voidaan lisätä kansalaisyhteiskunnan osallistumismahdollisuuksia, vähentää korruption mahdollisuuksia sekä vahvistaa valtion ja kansalaisten suhdetta. Tärkeää on toki myös se, mihin verot käytetään. Verojärjestelmä voi toimia vain, jos se nauttii kansalaisten luottamusta. Tätä olisi mahdollista vahvistaa esimerkiksi osallistavalla budjetoinnilla, jota on menestyksekkäästi käytetty esimerkiksi Brasilian Porto Alegressa.

MIKSI VEROTUSTA?

Yhteiskunnalle välttämättömiä julkishyödykkeitä kuten viranomaisten toimintaa tai perusinfrastruktuuria ei voida rahoittaa ilman verotuloja. Välttämättömät tarpeet voidaan tyydyttää kestävästi ainoastaan turvaa-

malla kehitysmaiden omat mahdollisuudet kerätä resursseja sekä tukemalla varojen läpinäkyvää, tilivelvollista ja demokraattista käyttöä. Parhaiten tämä onnistuu puuttamalla kehitysmaista lähtevään pääomapakoon ja edistämällä siten maiden veronkantokykyä.¹²

Verotuksella on useita tehtäviä. Rahoituksen keräämisen lisäksi sillä voidaan vaikuttaa tulonjakoon, hinnoitella uudelleen tuotteita tai palveluja sekä vahvistaa edustuksellista demokratiaa. Tulonjaollinen tehtävä on pohjoismaisesta näkökulmasta tuttu. Sitä voidaan vahvistaa paitsi verotuksen progressiolla myös suuntaamalla verotusta uudelleen esimerkiksi työn, kulutuksen, pääoman ja niistä syntyvien haittojen kuten saastuttamisen välillä.

Kehitysmaissa verotuksessa on omat haasteensa. Työn ja kulutuksen verottaminen on hankalaa, kun monessa maassa suuri osa taloudesta toimii virallisen talouden ulkopuolella. Erityisesti kulutuksen verotus taas iskee pahiten kaikkein köyhimpiin ihmisiin, joiden tuloista peruselintarvikkeet vievät suuren osan. Viralli-

sen talouden piiriin jää pahimmassa tapauksessa hyvin pieni keskiluokka, rikas vähemmistö sekä kotimaiset ja kansainväliset yritykset. Kehitysmaiden rikkaat ja suu-remmat yritykset ovat järjestäytyneen rikollisuuden lisäksi ne ryhmät, joista laitton pääomapako saa alkunsa.

Perinteinen esimerkki tuotteiden uudelleenhinnoittelusta on saasteiden ja saastuttamisen verottaminen tavallista korkeammalla verolla. Ilmastonmuutoksen torjunnassa uudelleenhinnoittelun merkitys ja mahdollisuudet korostuvat myös kehitysmaissa. Toisaalta veroja alentamalla voidaan tukea myös esimerkiksi lannoitteiden tai siemenviljan hankintaa.

Verotus voi joko tasata tai kärjistä tuloeroja. Pohjoismaainen, palkkatason mukaan porrastettu verotus on tyypillinen esimerkki tuloeroja tasaavasta, progressiivisesta mallista. Kulutuksen verottaminen ja erityisesti ruoan arvonlisävero iskevät puolestaan kovimmin kaikista köyhimpiin ihmisiin, joiden tuloista suuri osa kuluu ruokaan. Tällainen vero kärjittää tuloeroja.

Hallitsematon pääomapako vaikeuttaa verojen ke-

Rikkaat maat voisivat tukea pääomapakoon puuttumista paikallistasolla sekä muun muassa vahvistamalla YK:n verokomiteaa

Kehitysmaiden julkista taloutta ajaa ahtaalle myös tullimaksujen vähentyminen, joka on seurausta maailmankaupan yksipuolisesta vapauttamisesta. Kuvassa puretaan lastia nicaragualaisessa satamassa.

KIMMO LEHTONEN / KEPA

räämistä erityisesti yksityishenkilöiltä ja yrityksiltä. Tällöin veroja täytyy kerätä toiminnasta, jonka siirtäminen ulkomaille on vaikeampaa, eli käytännössä usein kulu- tusta verottamalla. Seurauksena on köyhyyden lisääntyminen. Julkisen talouden tilannetta pahentaa se, että kehitysmaiden saamat tulot tullimaksuista ovat vähentyneet maailmankaupan yksipuolisen vapauttamisen seurauksena. Tullimaksujen merkitys kehitysmailla on perinteisesti ollut hyvin suuri.

Verotuksen rooli demokratian ylläpitäjänä muistetaan harvemmin kuin sen muut tehtävät. Verotettavilla kansalaisilla on motiivi vaatia myös tilivelvollisuutta rahojen käytöstä. Vastaavasti verotuloista riippuvaisella valtiolla on ainakin periaatteessa suurempi motiivi käyttää verotuloja kansalaisten hyödyksi. Käänteisesti ilmiö näkyy korruptoituneissa maissa, joilla on paljon luonnonvaroja. Kun korruptoituneet johtajat saavat va-

ransa esimerkiksi öljystä, motiivi kuunnella kansalaisten mielipidettä pienenee entisestään.

MITEN PÄÄOMAPAKO TOIMII?

Rikolliselle pääomapaolle tärkeintä on salata toiminta. Tähän tarjoavat helpon tien veroparatiiseissa sijaitsevat yhtiöt, säätiöt ja pankkitilit. Salata voidaan esimerkiksi todellinen omistaja tai liiketoiminnan luonne. Esimerkiksi pöytälaatikkoyhtiöiksi kutsutuissa järjestelyissä nimetty omistaja voi olla bulvaani, joka johtaa ”paperilla” jopa satoja eri yrityksiä. Yhtiön todellisen hallitsijan ja edunsaajan selvittäminen voi olla tiukan lainsäädännön vuoksi mahdotonta. Säätiöt ja trustit perustuvat samankaltaiseen periaatteeseen.

Yleishyödyllisiä tarkoituksia varten luotuja säätiöitä voidaan veroparatiiseissa hyödyntää esimerkiksi siten, että säätiön edunsaaja on sama henkilö, joka on laitta-

PÄÄOMAPAON VUOTOKOHDAT JA KÄYTTÄJÄT

KEINOT	YKSITYISHENKILÖT	YRITYKSET	KANSAINVÄLINEN RIKOLLISUUS
PÖYTÄLAATIKKOYHTIÖT	X	X	X
SÄÄTIÖT	X		X
TRUSTIT	X		X
VEROPARATIISEISSA TOIMIVAT PANKIT	X	X	X
KAUPANKÄYNTI TYTÄRYHTIÖIDEN VÄLILLÄ LIIAN SUURILLA TAI PIENILLÄ HINNOILLA		X	
PANKKIEN ULKOPUOLELLA TOIMIVAT RAHANSIIRTOJÄRJESTELMÄT	X		X

Tavaramerkkien arvo ylikansallisten yritysten liiketoiminnassa on kasvanut. Yritykset siirtävät niiden käytöstä veloittavilla korvauksilla myös keinotekoisesti voittoja verottajan ulottumattomiin. Kuvassa tuhoetaan piraattivalmistajan kenkiä Hampurissa Saksassa.

nut rahansa säätiön perustamiseen. Säätiön omistussuhteita selvittävät virkamiehet saavat tietoonsa vain säätiön johtokunnan jäsenten nimet, joilla ei välttämättä ole mitään tekemistä säätiön käytännön toiminnan kanssa.

Kehitysmaista lähtee merkittäviä rahavirtoja ulkomaille myös korruption vuoksi ja kansainvälisen rikollisuuden rahanpesuna. Rahanpesussa tärkeää on saada häivytettyä rikoksella ansaittujen varojen todellinen alkuperä, mihin erityisesti veroparatiisit tarjoavat paljon mahdollisuuksia. Rahanpesun motivoimassa pääomaossa käytetään hyväksi myös rahan ja tavaroiden salakuljetusta sekä siirtolaisten rahalähetyksiä varten taroitettuja rahansiirtojärjestelmiä.

Yli 60 prosenttia maailmankaupasta käydään nykyään monikansallisten yhtiöiden sisällä tytäryhtiöstä toiseen. OECD ja YK ovat laatineet sääntöjä sille, miten tytäryhtiökaupassa käytettävät hinnat pitäisi määrittellä. Näitä hintoja kutsutaan siirtohinnoiksi. Suurin osa valtioista soveltaa OECD:n ohjeistusta. Ohjeiden mukaan kaupankäynnissä käytettävät siirtohinnat tulisi määrittellä aivan kuin yhtiöt olisivat toisistaan erillisiä yksiköitä. Toisin sanoen hintojen tulisi pohjautua maailmanmarkkinahintoihin.

Monien tuotteiden maailmanmarkkinahintojen määrittely on kuitenkin hyvin hankalaa. Esimerkiksi elektroniikkaa myydään eri puolilla maailmaa eri hinnoilla markkina-alueesta riippuen. Jos tyypillinen vaihteluväli jonkin tuotteen hinnoissa on esimerkiksi 10–20 prosenttia, tämä tarkoittaa sitä, että tuotetta tekevä yhtiö voi siirtää melko turvallisesti 10–20 prosenttia voitoista tai tappioista tytäryhtiöstä toiseen myymällä tuotetta yhtiön sisällä hieman liian halvalla tai kalliilla.

Yhtiöillä on myös muita mekanismeja siirtää voittoja maasta toiseen, mutta siirtohinnoittelun väärinkäyttö on niistä merkittävin. Maailmanmarkkinahintojen määrittelyn hankaluuden vuoksi joissain tapauksissa kyse on täysin laillisesta toiminnasta, toisinaan liikutaan lain harmaalla alueella ja joissain tapauksissa toiminta on selvästi laitonta.

DPA / ULRICH PERREY / LEHTIKUVA

Yritysten laitton pääomapako aiheuttaa kehitysmaille kaikista suurimmat veromenetykset. Tämä täytyy ottaa huomioon ratkaisumalleja valittaessa.

RATKAISUMALLEJA ONGELMIIN

Suurimmat pääomapaon lähteet ovat aiemmin mainittujen tilastojen valossa kansainvälinen rikollisuus ja suuryritysten verojen välttely. Tämän tulisi näkyä myös veropakoon puuttuvissa toimenpiteissä. Veronkantokyvyn vahvistaminen on tärkeää, ja sitä voidaan tehdä suhteellisen helposti esimerkiksi yksittäisten kehitysyhteistyöhankkeiden avulla. Kansainvälisen järjestelmän toimintatapojen muuttaminen on haastavampi tehtävä. Kuinka tuoda valtioiden korkeimmalla kansainvälisellä tasolla tekemät linjaukset osaksi itsenäisten ja toisistaan riippumattomien maailmanjärjestöjen toimintaa?

Viime aikoina on nostettu esiin useita toimintamalleja, joita Suomi voisi ajaa kansainvälisillä foorumeilla¹³. Ehdotuksina on ollut muun muassa:

- ▶ Laajentaa YK:n korruption vastainen sopimus koskemaan seuraavia pääomapaosta ja veronkierrosta aiheutuvan korruption muotoja:
 - Yksityisen sektorin korruptio, joka aiheutuu siitä, että yksityishenkilö tai yritys siirtää rahoja ulkomaille veroja kiertääkseen. Kyse on tällöin julkisen sektorin varojen laittomasta käytöstä.
 - Yksityisen sektorin korruptio, joka aiheutuu rahoitusalan yritysten fasilitoimasta pääomapaosta, jonka päämääränä on verojen kierto.
 - Julkisen sektorin korruptio niissä veroparatiiseissa ja muissa valtioissa, jotka tarjoavat pankkisalaisuutta tai muuta verosalaisuuden tuovaa suojaa. Salaisuusrakenteet auttavat suoraan veronkiertoa muissa valtioissa ja ruokkivat siten korruptiota.
- ▶ Sisällyttää samat korruption määritelmät myös Maailmanpankin, IMF:n ja alueellisten kehityspankkien yhteiseen korruption vastaiseen ohjeistukseen (Uniform Framework for Preventing and Combating Fraud and Corruption).
- ▶ Ulkomaisen veronkierron ja -välttelyn avustaminen tulisi sisällyttää rahanpesulakeihin sekä luokitella epäilyttäväksi toiminnaksi. Luokittelu toisi pankeille ja muille välittäjäyrityksille velvollisuuden raportoida viranomaisille tapauksissa, joissa on syytä epäillä ulkomailta tapahtuvaa veronkiertoa.
- ▶ Kansainväliseen rikollisuuteen puuttuvan Financial Action Task Force -järjestön tulee ottaa veronkierto ja verojen välttely osaksi sen korruptiosta ja rahanpesusta käyttämiä määritelmiä.
- ▶ YK:n tulee kehittää kansainvälistä lainsäädäntöä niin, että se edistää laittomasti ulkomaille siirrettyjen varojen palauttamista.
- ▶ YK:n verokomitean tulee tehdä tutkimus yhtiöiden kirjanpidollisesta voittojen siirtelystä maasta toiseen. Tutkimuksessa pitäisi arvioida ongelman suuruus sekä määrittää toimenpiteet, joilla puuttua kansainvälisten yritysten verojen välttelyyn.
- ▶ Pienille veroparatiisivaltioille tulisi kehittää vaihtoehtoisia kehitysmalleja, jotka kannustaisivat niitä irtautumaan veroparatiisitoiminnasta. Monet veroparatiisina toimivista pienistä saarivaltioista ovat köyhiä maita.

YK:n kautta on mahdollista ajaa useita aloitteita, joilla voidaan puuttua pääomapakoon.

VALTAA YK:N VEROKOMITEALLE

YK:n verokomitealla on tärkeä rooli monissa aloitteissa. Se on tällä hetkellä vaikutusvallaltaan vielä heikko toimielin, jonka toimivallan vahvistaminen olisi erittäin tärkeää. Hyvä vertailukohta on se, että rikkailla mailla on käytössään OECD ja sen suuri sihteeristö Pariisissa. Järjestön merkitys kansainvälisessä veroyhteistyössä on korvaamaton. Köyhillä mailla ei vastaavaa järjestöä kuitenkin ole. YK on ainoa olemassa oleva maailmanjärjestö, jonka puitteissa köyhien maiden yhteistyö veroasioissa voisi uskottavasti toimia. YK:n sisällä oikea paikka tälle työlle on sen verokomitea.

YK:n verokomitean vahvistaminen on yksi kansalaisjärjestöjen vahvasti esillä pitämistä teemoista. Toinen on vaatimus laajentaa korruption määritelmä koskemaan myös veronkierrossa ja laittomassa pääomapaossa avustamista. Vain tällä tavalla korruptio-ongelma voitaisiin nähdä kokonaisuudessaan, mukaan lukien korruption tarjonta. Tällä hetkellä esimerkiksi Sveitsi on jatkuvasti maailman vähiten korruptoituneiden maiden listalla, vaikka kehitysmaiden diktaattorien miljoonia on talletettu juuri Sveitsin pankkialaisuuden taakse.

Toinen kansalaisjärjestöjen laajalla koalitiolla ajama teema on maakohtaisten kirjanpitostandardien kehittäminen. Tällä hetkellä monikansallisten yritysten tytäryhtiöt raportoivat tulonsa ja menonsa vuosikertomuk-

sisä koko konsernin laajuudelta. Jotkut yritykset sisällyttävät vuosiraportteihinsa myös aluekohtaisia tietoja, mutta tämä ei ole pakollista. Yli 300 järjestön Publish What You Pay -koalitio on ajanut uusia, maakohtaisia kirjanpitostandardeja vähintään kehitysmaiden raaka-ainetuotannossa (kaivos- ja öljyteollisuus) toimiville yrityksille.¹⁴ Nämä yritykset veloitettaisiin raportoidaan maksamistaan veroista tytäryhtiökohtaisesti, jolloin maahan jäävät – tai sieltä pakenevat – verotulot olisivat avoimesti kaikkien nähtävissä. Samat säännöt koskisivat kaikkia, joten kilpailu ei vääristyisi.

Aloitteet ovat edenneet vuosina 2007 ja 2008. Syyskuun 2007 Euroopan parlamentti päätti laajentaa kehitysmaissa öljy- ja kaivosalalla toimivien eurooppalaisten yhtiöiden raportointivelvollisuutta, mikä oli merkittävä voitto tätä ajaneille järjestöille. Lisäksi vuonna 2008 Maailmanpankki perusti uuden Extractive Industries Transparency Initiative ++ -aloitteen (EITI++), jonka tarkoituksena on tukea kehitysmaita tilastoinnissa ja maakohtaisen raportoinnin kehittämisessä.¹⁵ Tax Justice Network -järjestö puolestaan on tehnyt ehdotuksen kaikkia monikansallisia yrityksiä koskeviksi uusiksi kirjanpitostandardeiksi. ◀

Lentolippumaksu (lentovero) otettiin käyttöön Ranskan johdolla useassa maassa vuonna 2006.

LUKU 2:

KEHITYKSEN UUDET RAHOITUSMEKANISMIT

ISTOCKPHOTO.COM / MARK EVANS

VIIMEISEN KAHDEN VUODEN AIKANA ON KÄYNNISTETTY USEAMPI UUSI KEHITYSRAHOITUKSEN MEKANISMI. NIITÄ KEHITTÄMÄSSÄ ON OLLUT VALTIOITA, KEHITYSPANKKEJA JA YKSITYISEN SEKTORIN TOIMIJOITA KUTEN BILL JA MELINDA GATESIN SÄÄTIÖ.

► **ONGELMAKSI MUODOSTUU** siis ennemmin valinnan vaikeus kuin vaihtoehtojen puute. Näin on myös Suomen hallituksen linjauksissa, jotka jättävät avoimeksi sen, mitä innovatiivisia rahoitusmekanismeja halutaan ajaa. Selvää on, että uutta rahoitusta tarvitaan, jotta esimerkiksi kansainvälisesti sovitusta ilmastotavoitteista ei jäädä jälkeä. Sama pätee hallituksen kehityspoliittisen ohjelman tavoitteisiin sosiaalisesti, yhteiskunnallisesti ja ympäristöllisesti kestävästä kehityksestä.

Vaikka kaikki kehitykseen annettu tuki voi periaatteessa olla hyödyllistä, Suomen kaltaiselle pienelle toimijalle on tehokkainta ajaa aloitteita, jotka edistävät uuden rahoituksen keräämistä lisäksi globaalien julkishyödykkeiden suojelemista. Tällöin järkeviä ovat ennen

Uusien rahoitusmallien avulla saatavaa rahoitusta ei tule laskea osaksi muuta kehitysapua, vaan sen pitää olla aidosti uutta. Näin sillä voidaan myös luontevasti puuttua uusiin rahoitustarpeisiin.

kaikkea aloitteet, jotka pyrkivät ohjaamaan markkinoiden toimintaa esimerkiksi ilmasto- ja ympäristötavoitteiden tukemiseksi tai rahoitusmarkkinoita vakauttaen.

Monet uusista rahoitusmekanismeista ovat vielä kehittelyvaiheessa tai alkumetreillä. Tämän vuoksi aloitteiden edistäminen ja ohjaaminen eivät useinkaan edellytä merkittävää rahoitusta vaan poliittista johtajuutta. Tähän mennessä sitä ovat esittäneet ennen kaikkea Ranska, Brasilia ja Norja. Tarvitaan maita, jotka ottavat aloitteita omikseen ja lähtevät mukaan pilottiryhmiin viemään niitä käytäntöön. Suomi olisi tässä työssä uskottava toimija. Suomen maine avoimuuden ja hyvän hallinnon harjoittajana avaa monia mahdollisuuksia edistää innovatiivisia rahoitusmekanismeja ja niiden kautta ajettavia laajempia tavoitteita.

Uusia rahoitusmalleja kehitettäessä on kiinnitettävä erityisesti huomiota eri toimijoiden väliseen koordinaatioon ja siihen, että kehitysmaat saavat päättää rahojen käytöstä ja suuntaamisesta. Tätä edellyttää myös avun laatua ohjaava Pariisin julistus.¹⁶ Uusien rahoitusmallien avulla saatavaa rahoitusta ei tule laskea osaksi muuta kehitysapua, vaan sen pitää olla aidosti uutta. Näin sillä voidaan myös luontevasti puuttua uusiin rahoitustarpeisiin. ◀

LENTOLIPPUMAKSUJA JO KÄYTÖSSÄ

ILMASTONMUUTOS ON GLOBAALI ONGELMA, JOKA ISKEE PAHITEN MAAILMAN KÖYHIMPIIN MAIHIN. LENTOLIPPUMAKSUT OLISIVAT TAPA KERÄTÄ VUOSITTAIN JOPA 10 MILJARDIA EUROA ILMIÖN HAITTOJEN TORJUMISEKSI. JO NYT KÄYTÖSSÄ OLEVALLA ALOITTEELLA KERÄTÄÄN VUOSITTAIN 320 MILJOONAA DOLLARIA KÖYHIMPIEN MAIDEN LÄÄKEHANKINTOIHIIN.

► **RANSKA ALKOI KERÄTÄ** ”kansainvälistä solidaarisuusmaksua” lentolipuista heinäkuussa 2006. Hinnoiksi määriteltiin yksi euro matkustajaa kohden Euroopan sisäisillä lennoilla (10 euroa bisnesluokassa) ja neljä euroa kansainvälisillä lennoilla (40 euroa bisnesluokassa). Tulot ohjataan kehitysmaiden lääkehankintoihin YK:n alaisen UNITAIDin International Drug Purchase Facilityn (IDPF) kautta. Ranskan esimerkki on saanut seuraajia, ja tällä hetkellä lentolippumaksu on käytössä myös Chilessä, Norsunluurannikolla, Kongossa, Etelä-Koreassa, Madagaskarilla, Mauritiuksella ja Nigerissä. Norja ohjaa osan lentoliikenteen hiilidioksidiveronsa tuotosta IDPF:lle. Näiden maiden lisäksi 15 muuta maata on ottamassa maksun käyttöön lähitulevaisuudessa.¹⁷

Maksun kerääminen on hallinnollisesti yksinkertaista. Maksua sovelletaan kaikkiin lentoihin, jotka lähtevät liikkeelle lentolippumaksualoitteessa mukana olevista maista. Lentoyhtiöt ovat vastuussa maksun keräämisestä, ja viime kädessä sen maksaa jokainen lentomatkustaja lipun ostaessaan. Transitioliikenne on jätetty järjestelmän ulkopuolelle. Näin ollen maksu kohtelee kaikkia lentoyhtiöitä tasapuolisesti eikä haittaa myöskään lentokenttien välistä kilpailua.

Tuloja ohjaavan International Drug Purchase Facilityn päämääränä on parantaa hiv/aids:n, malarian ja tuberkuloosin hoitojen saatavuutta kehitysmaiden köyhimmille ihmisille. Tätä tavoitetta silmällä pitäen se tekee työtä lääkkeiden ja diagnoosien halventamiseksi ja niiden saatavuuden parantamiseksi. Lentolippumaksun tuoman ennakoitavan ja kestäväen rahoituksen avulla on mahdollista tehdä pitkäjänteistä työtä näiden tavoitteiden hyväksi.

UNITAIDin budjetti vuodelle 2007 oli noin 320 miljoonaa dollaria. Järjestö arvioi, että vuoteen 2009 mennessä budjetti voi nousta 500 miljoonaan dollariin. UNITAIDin varoista 85 prosenttia suunnataan köyhiin maihin. Käytännössä rahat kanavoidaan sen kumppanijärjestöjen kautta. Näihin kuuluvat World Health Organisation, UNAIDS, UNICEF, Roll Back Malaria Partnership, Stop TB Partnership, Stop TB Partnership, The Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria sekä Clinton Foundation.

On osin makuasia, puhutaanko lentoverosta vai lentolippumaksusta. Rahojen käyttäminen korvamerkitteyn tarkoitukseen tekee rahoituksesta enemmän maksujen kuin verojen luonteista. Lentolippumaksujärjestelmää ei kuitenkaan tule sekoittaa eri ympäristöjärjestöjen kautta kanavoituun vapaaehtoiseen lentolippumaksuun, jota monet maksavat lentäessään.

KUNNIANHIMOISEMPIA SUUNNITELMIA

Lentolippumaksu on kiinnostava aloite, mutta ilmastonmuutoksen hillitsijäksi tämänhetkisestä järjestelmästä ei kuitenkaan ole. Lisäksi osa siihen kuuluvista maista –

ainakin Brasilia ja Chile – ohjaavat vain osan veron tuotosta kehitysyhteistyöhön. Brasiliassa on itsellään myös merkittävää lääketeollisuutta, minkä vuoksi maa hyötyy järjestelmään kuulumisesta. Poliittisen tuen hankkiminen kattavampien lentoverojärjestelmien kehittämiseksi olisikin tärkeää. Lentolippuveron kunnianhimoisempia malleja on käsitelty Leading Group on Solidarity Levies to Fund Development -ryhmässä. Oxford Institute for Energy Studiesin tutkijat Benito Müller ja Cameron Hepburn ovat kehitelleet International Air Travel Adaptation Levy (IATA) -ehdotuksen.¹⁸ Se tähtää vahvemmin torjumaan ilmastonmuutoksen köyhimmille maille aiheuttamia haittoja. Maksu voitaisiin määritellä sekä lennon aiheuttamien päästöjen mukaan että tietynä osuutena lipun hinnasta. Päästöjen huomioimisen kautta se sisältäisi myös mahdollisuuden ohjata markkinoiden toimintaa.

Yhteistä kaikille aloitteille on se, että ne sisältävät mahdollisuuksia luoda valtavia tulovirtoja. Müllerin ja Hepburnin mukaan esimerkiksi viiden euron lippukohdainen maksu tuottaisi globaalisti vuosittain 10 miljardia euroa. Summa on samaa luokkaa kuin arviot ilmastonmuutoksen köyhille maille aiheuttamista kustannuksista. Aloite voitaisiin toteuttaa myös pienemmällä maaryhmällä, jolloin tuotot olisivat vastaavasti pienemmät.

Norja on myös kehitellyt omaa ehdotustaan nykyistä kunnianhimoisemmaksi malliksi. Perusvaihtoehdot ovat kuitenkin selvät. Maksua voidaan periä joko prosenttiosuutena lentopetrolista ja lentolipuista tai kiinteänä summana kustakin tehdystä matkasta. Jälkimmäinen vaihtoehto muistuttaa perinteistä lentokenttäveroa, ja se on mahdollista porrastaa esimerkiksi muutama eri luokkaan matkojen pituuksien mukaan. Perusmalleja on mahdollista yhdistellä.

Lentolippumaksujärjestelmään liittyminen olisi Suomelle helppo tapa osoittaa ulkopoliittista aktiivisuutta. Näin Suomi voisi lähteä mukaan kehittämään mallia edelleen yhdessä muiden osallistuvien maiden kans-

MIKSI LENTOVEROJA?

Yleisesti ottaen lentoliikenne on sopiva kohde uusille rahoitusmekanismeille useasta syystä. Matkustajamäärät ovat kasvaneet viime vuosikymmenen aikana yli 45 prosentilla, ja Euroopan unionissa lentoliikenteen päästöt kasvoivat 73 prosenttia vuosien 1990 ja 2003 välillä. Ennusteiden mukaan kasvu jatkuu, ja vuoteen 2012 mennessä rikotaan jo 150 prosentin kasvu verrattuna vuoteen 1990. Lentoliikenteessä liikkuu valtavia summia rahaa, joten sitä voi pitää hyvänä rahoituksen lähteenä. Lisäksi kyse on merkittävästä haasteesta ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta.¹⁹

sa. Tämänhetkinen malli ei ole ilmastonäkökulmasta ihanteellinen, mutta siinä on potentiaalia jatkokehittelyä ajatellen.

MUUT YMPÄRISTÖVEROT

Lentolippumaksujärjestelmän lisäksi innovatiivisista rahoituslähteistä käytävissä keskusteluissa on ollut mukana myös muita ympäristöveroja. Niistä ei tosin ole tehty samalla tavalla kokonaisvaltaisia malleja kuin lentolippumaksusta, joten kyse on enemmän keskustelunavauksista tulevaisuuden innovatiivisiksi rahoituslähteiksi. Ilmastonmuutoksen tuomien haasteiden konkretisoinnissa monet vasta idean asteella olevat aloitteet voivat tosin edetä hyvinkin nopeasti.

Yksi toteuttamiskelpoisimmista aloitteista on kansainvälisten lentoväylien verottaminen. Lentoliikenne kulkee kansainvälisissä sopimuksissa määriteltyjä lentoväyliä pitkin, ja osa maista perii jo nyt maksuja ilmatilansa käytöstä. Näin ollen uuden kansainvälisen ilmastoveron tai -maksun käyttöönotto olisi helppoa. Sen kiertäminen olisi puolestaan vaikeaa. Suosituimmat lentoväylät ovat vakiintuneet muun muassa lyhyiden reittien, hätälaskukenttien läheisyyden, lentoreitin turvallisuuden ja yleisten sääolojen perusteella. Näin ollen on hyvin epätodennäköistä, että lentoväylien verotus siirtäisi liikenteen muualle.

Vero voitaisiin myös porrastaa eri konetyyppien mukaan, jolloin vähemmän saastuttavia, uusia koneita voitaisiin verottaa kevyemmin. Tällä tavalla olisi mahdollista huomioida myös aluepoliittiset näkökohdat, jotka ovat oleellisia Suomen kaltaisille harvaan asutuille maille. Maan sisäisillä lennoilla usein käytettävien potkurikoneiden polttoaineenkulutus on nimittäin suhteessa pienempää kuin suihkukoneiden.²⁰

Ilmastonmuutoksen torjumisen kannalta myös lentokerosiinin verottaminen olisi luontevaa. Tämä on kuitenkin tällä hetkellä poliittisesti hankalaa. YK:n alainen International Civil Aviation Organisation (ICAO) säätelee kansainvälistä ilmailualaa ja on suhtautunut kielteisesti lentokerosiinin verottamiseen. Toisen ongelman muodostavat yli sata kansainvälistä ilmailualan palvelusopimusta, joissa mainitaan lentokerosiinin verottomuus. Näiden neuvottelemisen uudelleen olisi työläs prosessi.²¹

Hiilivero on yksi vanhimmista ja silti ajankohtaisimmista ehdotuksista globaaliksi veroksi. Idealla oli paljon nostetta 1990-luvun puoleen väliin asti, mutta Kioton päästökaupan käyttöönotto vähensi kiinnostusta hiili-

veroa kohtaan, sillä päästökauppa ja hiilivero nähdään toisilleen vaihtoehtoisina malleina. Ajatus on kuitenkin nousemassa jälleen esille, kun päästökauppajärjestelmän ongelmat ovat tulleet laajemmin tunnistetuiksi. Päästökaupan tavoitteet ovat olleet ilmastonmuutoksen kannalta riittämättömiä, ja lisäksi päästökiintiöiden määrän arviointi on ollut vaikeaa. Hiilidioksidipäästöjen verotus olisi huomattavasti yksinkertaisempi järjestelmä kuin päästökauppa, vaikka poliittisen tuen voittaminen sille on haastavampaa kuin päästökaupalle.

Ympäristöverojen käyttöönotto ei koskaan ole ongelmatonta. Esimerkiksi lentoverot ovat herättäneet Suomessa vastustusta. Ilmastopoliittisten tavoitteiden näkökulmasta lentoliikenteen päästöihin puuttuminen on kuitenkin tärkeää, ja tähän antavat välineitä olemassa olevat ja esitetyt verotusmallit. Samalla ne tarjoaisivat ennustettavan ja selkeän tavan ohjata osa verojen tuotoista kehitysrahoitukseen. Hyödyt ovat globaalien julkishyödykkeiden näkökulmasta siis potentiaalisesti suuret, minkä vuoksi osallistuminen uusien rahoitusmallien kehittelyyn myös tällä alueella olisi arvokasta.

PÄÄSTÖKAUPAN TULOJEN KANAVOINTI KEHITYSYHTEISTYÖHÖN

Saksan International Climate Initiative -aloite (ICI) ja EU:n komission Global Climate Change Alliance (GCCA) pyrkivät luomaan uutta kehitysrahoitusta osana nykyistä päästökauppajärjestelmää. Molempien ideana on korvamerkitä osa EU:n päästökauppajärjestelmän (EU Emission Trading Scheme, EU ETS) tuomista tuloista kehitystarkoituksiin. Saksan järjestelmässä hallitus myy 10 prosenttia maan päästöoikeuksista liike-elämälle ja korvamerkitsee näin saaduista tuloista osuus ilmastonmuutokseen liittyviin hankkeisiin.²² GCCA:n idea on samansuuntainen. Saksan järjestelmän budjetti tulee vuodessa olemaan 400 miljoonaa euroa, josta ilmastonmuutoksen torjuntaan ja sopeutumiseen kehitysmaissa ohjattu 30 prosenttia tarkoittaa 184 miljoonaa.

Saksan ICI:n pyrkimyksenä on tukea kestäviä energiaratkaisuja, ilmastonmuutokseen sopeutumista sekä ilmastonmuutokseen liittyviä luonnon monimuotoisuutta edistäviä hankkeita. Tavoitteena on, että hankkeet tukevat yksityisen sektorin kehittymistä.

Euroopan unionin GCCA:ssa rahoja ohjataan EU:n ja kehitysmaiden välisen vuoropuhelun parantamiseen, ilmastonmuutoksen torjunnan integroimiseen muihin kehitysyhteistyöhankkeisiin sekä tekniseen ja taloudelliseen tukeen seuraavilla alueilla:

- ▶ Ilmastonmuutokseen sopeutuminen
- ▶ Ilmastonmuutoksen haittojen torjunta
- ▶ Metsien suojelu
- ▶ Katastrofiriskin vähentäminen

GCCA:ssa on ongelmia kehitysmaiden omistajuuden näkökulmasta, sillä kyse on vahvasti Euroopan komission vetämästä hankkeesta, ainakin hankkeen suunnittelun ja käynnistämisen osalta. Myös ICI on vahvasti Saksan suunnittelema, tosin vastaanottajamaat osallistuvat yksittäisten hankkeiden suunnitteluun normaalien kahdenvälisten avun mekanismien kautta.²³ ◀

VALUUTANVAIHTOVEROT JA RAHOITUSMARKKINAVEROT

FINANSSIKRIISI KÄRJISTYI SYKSYLLÄ 2008 JA NOSTI MAAILMANTALouden SÄÄTELYN KANSAINVÄLISTEN Keskustelujen ytimeen. VALUUTANVAIHTOVERO JA YLEINEN RAHOITUSMARKKINAVERO KUULUVAT MERKITTÄVIMPIIN RAHOITUSMARKKINOITA VAKAUTTAVIIN ALOITTEISIIN. NE TARJOAVAT MAHDOLLISUUKSIA KERÄTÄ MERKITTÄVIÄ RESURSSIEJA KEHITYKSEEN.

► **YHDYSVALTAIN KESKUSPANKIN** entinen pääjohtaja Alan Greenspan on todennut, että rahoitusmarkkinakriisi saattaa olla ”pahin sitten toisen maailmansodan”.²⁴ Kriisi on levinnyt myös Eurooppaan, ja näyttää mahdolliselta, että se saattaa levitä myös keskituloisiin maihin kuten Meksikoon. Kaikista köyhimmille maille rahoitusmarkkinakriisi tarkoittaa korkotason nousua, mikä voi johtaa velkaongelman kärjistymiseen.

Vaikka valuutanvaihtovero ei ratkaise kriisin taustalla olevia perussyitä, tarjoavat jotkut sen malleista tehokkaan tavan vähentää lyhytaikaisen spekulatiivisen aiheuttamia riskejä maailmantaloudelle ja yksittäisille valtioille.

Vakaat rahoitusmarkkinat ovat globaali julkishyödyke, josta hyötyvät sekä köyhät että rikkaat maat. Epävakaus rahoitusmarkkinoilla – kriiseistä puhumattakaan – voi pahimmillaan aiheuttaa tähtitieteellisiä kustannuksia valtioille ja yksittäisille kansalaisille. Äärimmäinen esimerkki tästä oli Kaakkois-Aasian 1990-luvun lopun talouskriisi. Rahoitusmarkkinoiden luonne on kuitenkin muuttunut sitten 1990-luvun lopun, ja sen myötä myös tarjolla olevat ratkaisut ovat erilaisia.

Valuutanvaihtovero on ollut esillä pitkään, ja sen toteutukseen on vuosikymmenien aikana esitetty useita eri malleja. Pysyvän kiinnostukseen syynä on ollut mahdollisuus kerätä suuria tuloja hyvin pienellä verolla sekä veron tarjoamat mahdollisuudet rahoitusmarkkinoiden ongelmiin puuttumiseksi.

Rahoitusmarkkinoiden laajuus suhteessa maailman bruttokansantuotteeseen on kasvanut dramaattisesti. Kun esimerkiksi maailman lentoliikenteen voitot ovat hyvänä vuonna kaksi miljardia dollaria, rahoitusmarkkinoiden voitot olivat vuonna 2005 yli 100 miljardia dollaria. Suurin osa valuuttakaupasta käydään ammattimaiten toimijoiden kuten pankkien kesken. Yksityishenkilöiden valuutanvaihto vastaa volyymiltään vain 0,1 prosenttia kokonaisuudesta.

Osa valuutanvaihtoveron malleista on suunniteltu uuden rahoituksen keräämiseen ilman, että ne vaikuttavat markkinoiden toimintaan. Euroopassa tätä kehityssuuntaa on ajanut erityisesti War on Want -järjestö. Toiset mallit pyrkivät ohjaamaan rahoitusmarkkinoiden toimintaa vähentämällä maailmantalouden toiminnalle haitallista lyhytaikaista markkinaspekulaatiota. Paljon huomiota saanut ekonomisti Paul Berndt Spahnin malli pyrkii tähän tavoitteeseen.²⁵

Spahnin mallissa päivittäistä valuuttakauppaa verotettaisiin hyvin pienellä prosentilla, mutta haitallista lyhytaikaista markkinaspekulaatiota verotettaisiin huomattavasti korkeammin. Näin veron vaikutukset rahoitusmarkkinoiden päivittäiselle toiminnalle jäisivät pieniksi, mutta vähän taloudellista hyötyä tuovaa spekulaatiota saataisiin hillittyä tehokkaasti. Belgiassa

Syyskuu 2008 on ollut yksi rahoitusmarkkinoiden synkimmistä ajanjaksoista, kun useat pankit ja vakuutusyhtiöt ajautuivat vaikeuksiin. Yleinen rahoitusmarkkinavero olisi yksi keino tuoda lisää vakautta markkinoille.

on säädetty Spahnin malliin pohjautuva laki valuutanvaihtoverosta.

Osa kansalaisjärjestöistä on ajanut professorien Heikki Patomäki ja Lieven A. Denysin malisopimusta kansainväliseksi valuutanvaihtoveroksi. Se perustuu osittain Spahnin malliin ja pyrkii siis hillitsemään lyhytaikaisia, spekulatiivisia pääomaliikkeitä. Oleellinen lisämallissa on uuden kansainvälisen verojärjestön perustaminen. Se tarjoaisi mahdollisuuden rahoituksen kohteista päättämiseen uudenlaisen ylikansallisen demokratian keinoin. Näin voitaisiin ”päivittää” demokratiaa vastaamaan nykyajan haasteisiin.²⁶

Toista ääripäätä edustaa Norjan hallituksen Leading Group -ryhmälle vuonna 2007 tilaama selvitys valuutanvaihtomaksusta, joka olisi niin pieni, että sillä ei mitenkään voisi olla vaikutuksia markkinoiden toimintaan. Sony Kapoorin, David Hillmanin ja Stephen Pratin kehittämässä mallissa valuuttakauppaa verotettaisiin 0,005 prosentin maksulla yhden valuutan puitteissa. Maksu voitaisiin siis ottaa käyttöön esimerkiksi eu-ro-alueella.²⁷

Järjestelmän puitteissa olisi mahdollista verottaa kaikkea yhdellä valuutalla käytävää kauppaa globaalisti. Tämä perustuu siihen, että valtioiden rajat ylittävää valuuttakauppaa käydään kansainvälisten selvityspankki-

en avulla. Maksu voitaisiin säätää näiden selvityspankkien kerättäväksi. Jos tulot ohjattaisiin kehitykseen esimerkiksi ilmastonmuutokseen sopeutumisen kustannuksiin, olisi tällaiselle globaalille järjestelmälle mahdollista voittaa kansainvälinen hyväksyntä.

Eriaisia ehdotuksia valuutanvaihtoveroksi on siis useita. Veroa tai maksua vastaan esitettyihin vastalauseisiin – kuten markkinoiden toiminnan häiriintymiseen tai veronkierron mahdollisuuksiin – on esitetty useita vastauksia. Valuutanvaihtoveron tai rahoitusmarkkinoiden verottamisessa ei pitäisi olla mitään erikoista. Valtiot keräävät rahoitusta veroilla, joita kannetaan hyvin monenlaisesta taloudellisesta toiminnasta ja varallisuudesta.

Rahoitusmarkkinakriisi on tuonut esiin sen, että rahoitusmarkkinoiden lyhytaikainen spekulatio ja markkinoiden volyymin kasvu suhteessa maailman bruttokansantuotteeseen ei ole terveellä pohjalla. Valuutanvaihtoveron eri malleilla voitaisiin sekä kerätä uutta kehitysrahoitusta että puuttua markkinoiden toiminnan rakenteellisiin ongelmiin. Tämän raportin puitteissa ei ole mahdollista esitellä kattavasti kaikkea keskustelua, jota valuutanvaihto- ja pörssiveroista on käyty. Keskustelun käyminen olisikin poliitikkojen tehtävä. Viime vuosina julkaistujen useiden uusien mallien ja maailmantalouden rakenteellisten muutosten vuoksi vanhat vastaukset eivät enää päde.

Kansainvälisten aloitteiden lisäksi on olemassa myös kansallisia valuutanvaihtoveroja, joita on käytetty kehitysmaissa menestyksekkäästi paitsi verotulojen keräämiseen myös harmaan talouden torjuntaan. Kun suurempi osa kaupasta tapahtuu valtion virallisten järjestelmien puitteissa, harmaan talouden toimintaedellytykset heikentyvät.

Vaikka valuutanvaihtoveron käyttöönotto euro-alueella ei juuri nyt näytä todennäköiseltä, Suomen on syytä osallistua aktiivisesti siitä käytäviin keskusteluihin. Veroa on syytä pitää esillä myös työkaluna kehitysmailla. Ne voivat kerätä sen avulla rahoitusta ja edistää julkishyödykkeitä, kuten toimivia markkinoita ja harmaan talouden torjuntaa.

YLEINEN RAHOITUSMARKKINAVERO

Rajusti kasvava osa maailman kaupankäynnistä käydään arvopaperien ja valuuttojen johdannaisilla. Ne ovat sopimuksia arvopaperien tai valuuttojen ostamisesta tai myymisestä tulevaisuudessa ennalta sovittuun hintaan. Vaikka johdannaiskauppaa voidaan käyttää riskien minimointiin liiketoiminnassa, ei kauppojen määrässä 2000-luvulla tapahtunut räjähdysmäinen kasvu selity sillä. Iso osa johdannaiskaupasta on luonteeltaan spekulatiivista eli lyhytaikaisen voitontavoittelun ohjaamaa. Spekulatiolla on taipumus kärjistä maailmantalouden nousuja ja laskuja. Talouden ylikuumentuminen tai romahtaminen ei ole etenkään pitkällä aikavälillä kenenkään etu.

Johdannaiskaupan ongelmana on lainsäätäjien näkökulmasta se, että kaupankäynti tapahtuu suurelta osin pörssien ulkopuolella. Tämän seurauksena kaupankäyntiin liittyvien laajempien riskien tunnistaminen, mittaaminen ja hallinta on hyvin vaikeaa. Toisin kuin suorat sijoitukset yrityksiin tai investointeihin, spekulatiivi-

MUITA GLOBAALEJA VEROJA

Valuutanvaihtoveron lisäksi esillä on ollut myös joukko muita kansainvälisiä tai globaaleja veroja, kuten asekauppavero ja kansainvälisten merialueiden käytön verottaminen. Lisäksi on ehdotettu myös bittiveroa ja pankkialaisuuden verottamista.²⁹

PANKKIALAISUUDEN VEROTTAMINEN. Veroparatiisien pankkialaisuuden verottaminen nousi esiin vuonna 2004 innovatiivisia rahoitusmekanismeja kartoittaneessa Landaun raportissa. Ehdotuksena ideana oli verottaa sellaista kaupankäyntiä ja sijoitustoimintaa, jota harjoitetaan korkeaa pankkialaisuutta ylläpitävien valtioiden kanssa. Raportti määritteli pankkialaisuuden tyypilliseksi globaaliksi ”haitakkeeksi”, johon kansainväliset verot sopivat. Aloitteelle olisi todennäköisesti helppo löytää poliittista tukea, jos vain sopiva pioneerimaa lähtisi edistämään sitä. Rooli sopisi erityisen hyvin alhaisen korruption maana tunnetulle Suomelle.

BITTIVERO. Bittiveroa on ehdotettu yhdeksi vastaukseksi laskevien yhtiöverojen ja yhtäaikaisen sähköisen liiketoiminnan voimakkaan kasvun tuomaan uuteen tilanteeseen. Ehdotus on kiinnostava, sillä se siirtäisi verotuksen painopistettä kohti tämän päivän ehkä tärkeintä tuotannon-tekijää eli tietoa. Näin se auttaisi kanavoimaan osan niistä verotuloista, jotka informaatiovallankumous on syönyt yhtiöiden vapaamman sijoittumisen myötä. Toisaalta sähköinen liiketoiminta saastuttaa lähtökohtaisesti vähän. Ilman samanaikaisia ympäristöveroja bittivero saattaisi lisätä saastuttavamman liiketoiminnan suhteellista kannattavuutta. Lisäksi veron kiertäminen olisi suhteellisen helppoa, mikä voisi johtaa veroparatiisien laajenemiseen ”bittiparatiiseiksi”. Tämän vuoksi ensimmäinen edellytys veron onnistumiselle olisi puuttuminen veroparatiisitalouden ongelmiin.

nen johdannaiskauppa ei lähtökohtaisesti tuo uusia resursseja liiketoimintaan. Näiden syiden vuoksi erityisesti johdannaiskaupan tuominen verotuksen piiriin palvelisi useita yhteiskuntia ja markkinoita laajalti hyödyttäviä tavoitteita.

Vuonna 2008 valuutanvaihtoverosta esitettiin malli, joka verottaisi tavallisen valuuttakaupan lisäksi myös osakekauppaa sekä näihin liittyviä johdannaisia. Paremman suomennoksen puuttuessa mallia voisi kutsua yleiseksi rahoitusmarkkinaveroksi. Vero voitaisiin toteuttaa kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa sen piiriin otettaisiin virallisten kauppapaikkojen kautta tapahtuva kaupankäynti valuutoilla ja osakkeilla sekä niiden johdannaiskauppa. Toisessa vaiheessa mukaan otettaisiin myös niin sanottu over the counter -kauppa, jota käydään virallisten markkinapaikkojen ulkopuolella.²⁸

Veron toteutuksessa avainasemassa olisivat Frankfurtin ja Lontoon rahoituskeskukset, sillä lähes 99 prosenttia EU:ssa käytävästä virallisissa kauppapaikoissa toteu-

tettavasta kaupankäynnistä tapahtuu näissä kahdessa kaupungissa. Käytännössä Frankfurtin ja Lontoon käytäjäkunta kattaa koko EU:n alueen, ja siksi pelkästään näissä kahdessa maassa EU:n päätöksellä toteutettava vero riittäisi jo yksin hyvin pitkälle.

Lontoossa jo nykyään käytössä oleva 0,5 prosentin leimavero valuuttakaupalle on osoittanut, että veron pyyssä pienenä se ei johda kaupankäynnin siirtymiseen muualle. Osake- ja valuuttakaupan sijoittumiseen vaikuttavat monet tekijät, ja olemassa olevien rahoituskeskusten asema on hyvin vakiintunut. Tämän vuoksi liiketoiminnan siirtäminen ei kannata, ellei vero olisi hyvin suuri. Esillä olleet vaihtoehdot kehitysrahoitukseen kerättävän veron suuruudeksi ovat vaihdelleet 0,005 prosentista 0,05 prosenttiin. Suuruusluokka on toisin sanoen sellainen, että rahoitusmarkkinat pystyisivät sen hyvin maksamaan.

Toinen esimerkki onnistuneesta kansallisesta valuuttanvaihtoverosta löytyy Perusta. Vuonna 2003 Perus-

Lontoossa jo nykyään käytössä oleva 0,5 prosentin leimavero valuuttakaupalle on osoittanut, että veron pyyssä pienenä se ei johda kaupankäynnin siirtymiseen muualle.

sa säädettiin 0,1 prosentin suuruinen yleinen rahoitusmarkkinavero jonka tarkoituksena oli kerätä rahoitusta koulutusjärjestelmän kehittämiseen. Kansallinen ja kansainvälinen media, IMF:n ja yksityissektorin toimijat ilmaisivat syvää huolestuneisuuttaan veron johdosta, peläten kaupankäynnin tyrehtymistä tai siirtymistä muualle. Käytännössä pankkitalletukset lähtivät kuitenkin voimakkaaseen kasvuun. Vastaavia kansallisia valuuttanvaihto- tai rahoitusmarkkinaveroja on käytössä myös esimerkiksi Argentiinassa ja Kolumbiassa. ◀

GLOBAALILOTTO

SUOMESSAKIN KESKUSTELTIIN MONTERREYN VUODEN 2002 KEHITYSRAHOITUSKOKOUKSEN YHTEYDESSÄ AKTIIVISESTI MAAILMANLAAJUISESTA YK-LOTOSTA. PRESIDENTTI TARJA HALOSEN UUDELLEEN ESIIN NOSTAMA IDEA OLI ALKUJAAN GHANAN 30 VUOTTA SITTEEN YK:LLE TEKEMÄ EHDOTUS.

► **GLOBAALILOTTO VOISI** toimia kahdella eri tavalla. Ensimmäisessä vaihtoehdossa kansalliset peliyhtiöt tekisivät kukin oman, kansallisen versionsa lotosta. Toisessa vaihtoehdossa lottoa hallinnoisi ja sen käytännön toteutuksesta vastaisi yksi järjestö. Peli olisi mahdollista toteuttaa perinteisen loton sijaan myös esimerkiksi arponjen avulla.

Teknisen toteutustavan haasteellisuuden lisäksi aiheeseen liittyy joitain periaatteellisia kysymyksiä. Kansalliset peliyhtiöt ja niiden tuotoista riippuvaiset tahot saattavat vastustaa hanketta peläten, että uusi lotto veisi rahoitusta olemassa olevilta peleiltä ja niiden edunsaajilta. Toinen kysymys on, onko kehitysrahoituksen ke-

räminen rahapelien avulla moraalista, sosiaalisista tai uskonnollisista näkökulmista hyväksyttävää. Toisaalta globaalilotto lisää mahdollisuuksia levittää rikkaissa maissa tietoutta kehityskysymyksistä.

Globaalilotto on esiintynyt säännöllisesti keskusteluissa innovatiivisista rahoituslähteistä, mutta poliittista liikettä sen takana ei tällä hetkellä ole. Yksittäisenä toimenpiteenä se ei olisi kovin kattava ratkaisu, mutta yhdessä muiden toimenpiteiden kanssa globaalilotto olisi arvokas lisä kehitysrahoitukseen. Erityisesti on syytä tunnustaa sen mahdollisuudet kansainvälisyyskasvatuksen näkökulmasta.³⁰ ◀

UUSIA MALLEJA LÄÄKEHANKINTOIHIN

BRITANNIA ON LÄHTENYT AJAMAAN UUSIA LÄÄKERAHASTOJA, JOTKA KERÄÄVÄT VAROJA RAHOITUSMARKKINOIDEN AVULLA. RAHASTOT LAINAAVAT SIOITTAJILTA RAHAA, JOLLA VOIDAAN PUUTTUA AIKAISSA VAIHEESSA EPIDEMIOIHIN. VALTIOT MAKSAVAT RAHAT TAKAISIN VELKAKIRJOJA OSTANEILLE SIOITTAJILLE USEAMMAN VUODEN AIKANA.³¹

► **KEHITYSMAIDEN TERVEYDENHUOLLON**, rokotteiden ja lääkkeiden saatavuuden parantaminen on tärkeä osa YK:n köyhyyden puolittamiseen tähtääviä vuosituhattavoitteita. Tavoitteiden edistäminen edellyttää muutakin kuin yksittäisten maiden terveydenhuoltojärjestelmien vahvistamista. Esimerkiksi uusien rokotteiden ja lääkkeiden kehittäminen kehitysmaita piinaaviin tauteihin ei onnistu pelkästään perinteisen kehitysavun keinoin. Lääkeyhtiöillä ei usein ole intressiä kehittää uusia

rokotteita tai rakentaa tarpeeksi tuotantokapasiteettia kehitysmaiden markkinoille niiden heikon ostovoiman vuoksi. Ongelmat on tiedostettu, ja niihin on lähdetty etsimään ratkaisuja kehitysavun uusien rahoituslähteiden avulla.

Ensimmäinen askel otettiin vuonna 2000, kun Britannia ja Bill Gates Foundation perustivat yhdessä Gavi Alliansin. Sen yleisenä tavoitteena on parantaa kehitysmaiden lasten rokotesuojaa. Seuraavana vuonna poh-

Kehitysmaiden rokote- ja lääkepulaa on onnistuttu helpottamaan uusilla rahoitusmalleilla. Esimerkiksi vuonna 2000 perustettu Gavi Alliance arvioi onnistuneensa estämään 2,8 miljoonaa ennen aikaista kuolemaa vuoteen 2007 mennessä.

joismaista Ruotsi, Tanska ja Norja lähtivät mukaan rahoittajiksi yhdessä Hollannin ja Yhdysvaltojen kanssa. Tällä hetkellä rahoittajamaiden joukkoon kuuluvat myös Australia, Kanada, Ranska, Saksa, Irlanti ja Luxemburg. Mukana ovat myös Maailmanpankki ja Euroopan unionin komissio.

Allianssin jäsenpohja ei rajoitu pelkästään sen rahoittajiin. Mukana on myös suuri joukko kehitysmaiden hallituksia, kansalaisjärjestöjä, lääkealan yhtiöitä sekä alan merkittäviä järjestöjä ja tutkimuslaitoksia kuten WHO, UNICEF ja Research and Technical Health Institute.

Vuoden 2006 loppuun mennessä Gavi on laskenut saavuttaneensa seuraavat tulokset:

- ▶ Noin 26 miljoonaa lasta on suojattu kurkkumätää, jäykkäkouristusta ja hinkuyskää vastaan.
- ▶ Noin 123 miljoonaa lasta on suojattu hepatiitti B:tä vastaan.
- ▶ Noin 20 miljoonaa lasta on suojattu hemofilus-bakteeria vastaan.
- ▶ Noin 18 miljoonaa lasta on suojattu keltakuumeetta vastaan.

Gavin perusrahoitus ja osa hankerahoituksesta kannavoidsaan sen alaisen Gavi Fundin kautta. Toinen merkittävä rahoituskanava menee Gavin alaiseen International Finance Facility for Immunisation Companyyn (IFFIm), joka on innovatiivisten rahoitusmekanismien näkökulmasta kiinnostavampi alue.

International Finance Facility for Immunisationin tarkoituksena on hankkia rahoitusmarkkinoilta rahoitusta rokoteohjelmiin ennakkopainotteisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa suurten resurssien mobilisointia nopeasti vuosituhattavoitteita varten siten, että avunantajavaltioiden maksatukset jakautuvat jopa 20 vuoden ajalle.

IFFIm:n rahoituksen ennakkopainotteisuus toteutetaan sen liikkeelle laskemien velkakirjojen avulla. Sijoittajat ostavat velkakirjoja, joiden luottoluokitus on erittäin korkea vakavaraisten rahoittajamaiden antamien sitoumusten vuoksi. Ne ovat sijoittajan näkökulmasta

varmoja investointeja, jotka menevät kaupaksi matalalakin korolla. Rahoittajamaat ovat sitoutuneet 20 vuoden maksatusaikatauluun, jonka aikana sijoittajat saavat sijoituksellensa tuoton. Sijoituksia puolestaan voidaan käyttää välittömästi terveyden edistämiseen.

Kokonaisuudessaan IFFIm:n on arvioitu keräävän noin neljän miljardin dollarin edestä sijoituksia. Varoilla estetään viiden miljoonan lapsen ja yli viiden miljoonan aikuisen kuolema vuosina 2006–2015. Rahoitusta kannavoidsaan kahteen päätarkoitukseen: uusien tai liian vähän hyödynnettyjen lääkkeiden sekä terveys- ja rokotuspalvelujen kehittämiseen. Pyrkimyksenä on aloittaa hankkeet nopeasti IFFIm:n ennakkopainotteisen rahoituksen avulla. Jatkuvuus taas turvataan yhteisrahoituksella, josta osa tulee kehitysapua antavilta mailta, osa kehitysmaiden omista budjeteista ja osa muista rahoituslähteistä. ◀

USEAMPI UUSI RAHASTO

Rikkaiden teollisuusmaiden lääkeyhtiöillä ei ole ollut kiinnostusta kehittää köyhien maiden tarvitsemia rokotteita, koska köyhien maiden markkinat ovat pienet ja odotettavissa olevat tuotot epävarmoja. Tyypillisesti rokotteet tulevat kehitysmaiden saataville vasta 10–15 vuoden päästä niiden lanseeraamisesta teollistuneissa maissa.

Tähän ongelmaan tartuttiin vuonna 2005, kun G7-maiden valtiovarainministerit käynnistivät selvitykset ennakkositoumuksista kehitysmaiden lääkehankintoihin. Ensimmäinen pilottihanke pneumokokki-rokotteiden saatuuden parantamiseksi käynnistyi helmikuussa 2007.

Perusidea on seuraava: mukana olevat valtiot sitoutuvat subventoimaan kehitysmaiden tulevia rokotehankintoja ennakkoon sovitulla hinnalla ja tietyn ajan, jos lääkeyhtiöt onnistuvat kehittämään niiden pyytämän rokotteiden tai lisäämään olemassa olevan rokotteiden saatavuutta. Lääkeyhtiöt sitoutuvat omalta osaltaan siihen, että valmis tuote on riittävän tehokas ja hinta riittävän edullinen. Sopimus sitoo molempia osapuolia. Avunantajamaat antavat tukea vain, jos lääkkeen kehittämisessä tai saata-

vuuden parantamisessa onnistutaan ja jos kehitysmaat haluavat ostaa sitä.

Hankkeen budjetti on tällä hetkellä 1,5 miljardia dollaria. Italia on suurin rahoittaja 635 miljoonalla, Iso-Britannia osallistuu 485 miljoonalla, Kanada on sijoittanut 200 miljoonaa ja Venäjän 80 miljoonaa. Bill ja Melinda Gatesin säätiö ja Norjan valtio osallistuvat molemmat 50 miljoonalla dollarilla. Maailmanpankki osallistuu hankkeen taloushallintoon, WHO lääkkeiden valintaprosessiin ja UNICEF niiden jakeluun kohdemaissa. Kehitysmaiden hallitukset maksavat kustannuksista osuuden, joka kasvaa ajan myötä. Mukana on myös yksityisiä rahoittajia.

Uudet lääkerahastot ovat periaatteessa hyvä tapa puuttua esimerkiksi alullaan oleviin epidemioihin ennen kuin niistä kasvaa suurempia ongelmia. Haasteena on tosin valita, mitkä rahoituskohteet täyttävät tarvittavat kriteerit. Maasta toiseen leviävien epidemioiden kaltaisiin globaaleihin ukiin puuttuminen on hyvä lisä terveyttä edistävään kehitysyhteistyöhön, ja uusien lääkerahastojen menestystä on syytä seurata aktiivisesti.

YKSITYISHENKILÖIDEN RAHALÄHETYSTEN HALLINNOINTI

PERINTEISEN KEHITYSAVUN RINNALLE ON VIIME VUOSINA SYNTYNYT TOINEN MERKITTÄVÄ RAHAVIRTA ELI KEHITYSMAISTA LÄHTENEIDEN SIIRTOLAISTEN RAHALÄHETYKSET KOTIMAIHINSA. SIIRTOLAISTEN RAHAVIRTOJEN HALLINNOINTI ON NOUSSUT INNOVATIIVISISTA RAHOITUSLÄHTEISTÄ KÄYTTÄVIIN KESKUSTELUIHIN ERITYISESTI ESPANJAN ALOITTEESTA.³²

► **MYÖS MONET MUUT** eurooppalaiset maat, kuten Britannia ja Saksa, ovat osoittaneet kiinnostusta aiheeseen. Ydinkysymykseksi on muodostunut se, miten yksittäisten ihmisten rahalähetykset sukulaisilleen saataisiin palvelemaan paremmin laajempia kehityspäämääriä kuten paikallisyhteisöjen vahvistamista.

Siirtolaisuus on usein pysyvää, ja sen synnyttämät rahavirrat ovat hyvin suuria. Vuonna 2006 noin 150 miljoonaa kehitysmaiden siirtolaista lähettivät kotimaihinsa rahaa noin 300 miljardin dollarin edestä. Siirtolaisuus ja sen synnyttämät rahavirrat sisältävät kehityksen näkökulmasta sekä hyviä että huonoja puolia. Yhtäältä ra-

Esimerkiksi Latinalaisessa Amerikassa rahalähetysten volyymi on kaksinkertainen alueen saamaan kehitysapuun nähden.

Miljoonat siirtotyöläiset, kuten kuvan paprikankerääjät Kaliforniassa, tekevät töitä teollisuusmaissa ja lähettävät suuren osan palkastaan perheilleen kehitysmaihin.

halähetykset luovat uusia resursseja köyhimpiin maihin. Toisaalta ei ole itsestään selvää, että uudet resurssit johtaisivat köyhyyden vähenemiseen tai talouskasvuun. Lisäksi rahalähetysten taustalla oleva ilmiö – siirtolaisuus – on tuonut köyhimmille maille myös paljon ongelmia. Siirtolaisuuteen liittyy esimerkiksi ihmissalakuljetusta ja jopa orjuutta. Toisaalta siirtolaisuuteen kytkeytyvä aivovuoto on vakava ongelma monelle maalle, kun koulutettu väki karkaa ulkomaille.

ENEMMÄN IRTI RAHALÄHETYKSISTÄ

Siirtolaisten rahalähetykset eivät ole julkisia resursseja vaan siirtolaisten työllään ansaitsemaa palkkaa, jota he käyttävät parhaaksi katsomallaan tavalla. Sen vuoksi

RAHALÄHETYSTEN TYYPIT, KÄYTTÖTARKOITUKSET JA HAASTEET

TYYPPI	LÄHETTÄJÄ	VASTAANOTTAJA	KÄYTTÖTARKOITUKSET	ONGELMAKOHDAT
PERHEET	Yksittäiset siirtolaiset	Sukulaiset koti-kylissä ja -kaupungeissa	Perheen perustarpeet	Pankkisiirtojen kustannukset (sekä lähettäville että vastaanottajille)
	Yksittäiset siirtolaiset	Siirtolaisen puoliset tai sukulaiset	Investoinnit liiketoimintaan ja yrityksiin	Tekninen konsultaatio, tiedon saanti, yksilölliset palvelut
YHTEISÖT	Siirtolaisten klubit	Kotikaupunkien yhdistykset, johtajat tai virkamiehet	Sosiaalikulut, pienet infrastruktuurihankkeet	Paikallisten tarpeiden tunnistaminen ja harmonisointi niitä tukevien ohjelmien tai rahastojen kanssa
	Siirtolaisten klubit	Sijoittajat ja kumppanit	Tuottavat investoinnit pk-yrityksiin	Investointipuitteiden arviointi, tekninen tuki ja tiedotus

LÄHDE: RODOLFO TUIRÁN 2006, LAINATTU SOCIAL WATCH 2006

niitä ei myöskään tule rinnastaa millään tavoin kehitysapuun. Kehitysrahoitukseksi lähetyksiä voi kutsua siinä määrin kuin rahoja käytetään kehitystä edistäviin hankkeisiin.

Rahalahetykset ovat vähentäneet köyhyyttä merkittävästi. Kymmenen prosentin lisäys rahalahetyksissä on joissain tapauksissa vähentänyt köyhyyttä 3,5 prosentilla. Lähetyksen volyyymi kasvaa yleensä taluskriisien aikana, mikä auttaa lyhentämään kriisien kestoa ja syvyyttä. Lisäksi rahalahetykset voivat parantaa maiden luottoluokituksia, mikä auttaa saamaan ulkomaisia lainoja ja houkuttelemaan investointeja.

Toisaalta valtaosa rahalahetyksistä menee kohde-maissa välttämättömien elinkustannusten kattamiseen. Vaikka tämä vapauttaa rahaa esimerkiksi lasten koulutukseen, lähetykset ovat haavoittuvainen tulonlähde. Jos ulkoa tuleva rahoitus ei luo talouskasvua, rahalahetyksen pienentyminen esimerkiksi kansainvälisen laman seurauksena voi jälleen lisätä köyhyyttä. Toisaalta tilanne tarjoaa mahdollisuuksia luoda ”positiivisia kierteitä” kehittämällä vaihtoehtoisia tapoja rahalahetyksen sijoittamiseen ja kanavointiin.

Käytännössä rahalahetyksjärjestelmää on kehitetty muun muassa tarjoamalla siirtolaisille koulutusta ja rahalahetyksen hintavertailupalveluja eri Euroopan maissa, erityisesti Saksassa ja Britanniassa.

Esimerkki kiinnostavasta paikallistason hankkeesta on ollut Meksikon Iniciativa Ciudadana ”3 por 1” -ohjelma (Kansalaisten aloite 3x1). Se kannustaa siirtolaisia kanavoimaan rahalahetyksiään siirtolaisten yhdistysten kautta. Jokaista yhdistysten lahjoittamaa dollaria kohden jokainen hallinnon taso (paikallinen, alueellinen sekä valtio) sijoittavat yhden dollarin yhteises-

ti päätetyn tavoitteen edistämiseksi. Monenkeskiset rahoituslaitokset sekä jotkut rahalahetyksiä toimittavat yritykset ovat olleet kiinnostuneita aloitteesta.

Meksikon esimerkki on monella tapaa kiinnostava. Kun rahalahetyksiä kanavoidaan siirtolaisten yhdistysten kautta, syntyy kestävämpiä rakenteita, joiden avulla voidaan puuttua köyhyyteen ja tukea talouskasvua. Parhaimmillaan tämän avulla voidaan lisätä yhteistä sitoutumista ja omistajuutta kehityspäämääriin demokraattisella ja osallistavalla tavalla. Vertailukohtana voi käyttää esimerkiksi Brasilian Porto Alegren esimerkkiä: siellä luottamus valtioon ja veronkeruuseen kasvoi huomattavasti, kun kansalaisille annettiin paikallisesti päättävävaltaa kaupunginosien budjetteihin. Järjestelmä ansaitsisikin vahvaa tukea ja jatkokehittämistä.

Tällä hetkellä rahan siirtokustannukset ovat hyvin korkeita, pienissä lähetyksissä selvästi yli 10 prosenttia lähetettävästä summasta. Köyhimpien lähettämät summat ovat usein myös pienempiä, minkä vuoksi järjestelmä rokottaa pahiten niitä, joilla on siihen vähiten varaa. Siirtokustannuksia olisi siis tärkeä alentaa. Yksi työkalu tähän olisi madaltaa kehitysmaiden pankkien kynnystä laajentua ulkomaille. Lisäksi olennaista olisi lisätä kilpailua rahansiirtopalveluja tarjoavien yritysten välillä rikkaissa maissa. Myös yhteistyön laajentaminen mikroluottolaitosten kanssa parantaisi rahoituspalveluiden saatavuutta maaseudulla.

Siirtolaisia on Suomessa suhteellisen vähän. Tästä huolimatta uusia julkisen ja yksityisten sektorin kumppanuuksia olisi mahdollista selvittää esimerkiksi yhdessä maahanmuuttajajärjestöjen kanssa. Näin Suomi voisi osallistua omalta osaltaan Meksikon 3 por 1 -mallin kaltaisten aloitteiden kehittelyyn. ◀

GLOBALI DIGITAALISEN SOLIDAARISUUDEN RAHASTO

GLOBALI DIGITAALISEN SOLIDAARISUUDEN RAHASTO (GLOBAL DIGITAL SOLIDARITY FUND, GDF) ON SENEGALIN PERUSTAMA HANKE, JOLLA PYRITÄÄN TUKEMAAN TIETOYHTEISKUNNAN KEHITYSTÄ KÖYHISSÄ MAISSA. JÄRJESTELMÄÄ TUKEVAT KUNNAT, VALTIOT, YRITYKSET TAI JÄRJESTÖT LISÄÄVÄT TIETO- JA VIESTINTÄALAN TARJOUSPYINTÖIHINSÄ PROSENTIN DIGITAALISEN SOLIDAARISUUDEN LISÄN. URAKAN TOEUTTAVA YRITYS SITOUTUU MAKSAMAAN LISÄN VOITOMARGINAALISTAAN.³³

► **JÄRJESTELMÄN PERUSTAJAJÄSENISTÖ** koostui 26 valtiosta, kaupungista ja läänistä sekä yhdestä yksityisestä yrityksestä. Hanke on vahvasti kehitysmaiden vetämä, mistä kertoo perustajavaltioiden lista: Ranska, Algeria, Saudi-Arabia, Burkina Faso, Kamerun, Kiina, Kuuba, Dominikaaninen tasavalta, Ghana, Päiväntasaajan Guinea, Kenia, Mauritania, Marokko, Nigeria, Senegal ja Tanzania. Lisäksi mukana ovat kansainvälinen ranskan kielen järjestö ja seuraavat kaupungit: Dakar, Geneve, Lyon, Malaga, Pariisi, Saint Domingo (Dominikaaninen tasavalta), Rhône-Alppien lääni (Ranska) sekä Piedmontin lääni (Italia).

Näiden lisäksi rahastoon on liittynyt myös joitain YK-järjestöjä sekä kansalaisjärjestöjä. Mukana olevien yritysten määrä on kasvanut nopeasti, ja mukaan on lähtenyt esimerkiksi Hewlett-Packard. Kaikki osallistujat saavat luvan käyttää toiminnassaan digitaalisen solidaarisuusrahaston merkkiä.

Rahaston johtokunta koostuu mukana olevien tahojen lisäksi afrikkalaisista ja eteläamerikkalaisista kansalaisyhteiskuntien edustajista. Käytännössä mukana on ollut yksi afrikkalainen ja yksi eteläamerikkalainen edustaja.

Digitaalisen solidaarisuuden rahasto rahoittaa yhteisöllisiä hankkeita, jotka edellyttävät informaatiotekniikan käyttöä, ovat sopusoinnussa paikallisen hallituksen tavoitteiden kanssa ja joita ei muuten pystyittäisi rahoit-

tamaan. Hankkeiden tulee myös tähdätä uuden toiminnan ja työpaikkojen synnyttämiseen ja pidemmällä aikavälillä uusien markkinoiden luomiseen. Kerätyistä varoista 60 prosenttia suunnataan vähiten kehittyneisiin maihin, 30 prosenttia muihin kehitysmaihiin ja kymmenen prosenttia siirtymätalousmaihiin.

TIETOLIIKENNEVERKKO ACEHIIN, ETÄLÄÄKÄREITÄ BURKINA FASOON

Tähän mennessä hanke on rahoittanut kunnallisen tietoliikenneverkon jälleenrakennusta Indonesian Banda Acehissa sekä kymmenen etälääkäri- ja etäkouluhanketta Burundissa ja Burkina Fasossa. Burkina Fasossa tukea ohjataan hiv/aids-työtä tekeville järjestöille, jotka rakentavat tietoliikenneyhteyksiä lääkäripalveluiden saatavuuden parantamiseksi. Näin paikalliset lääkärit voivat olla yhteydessä kollegoihinsa ja sairaaloihin ympäri maailmaa. Pilottihankkeista saatuja kokemuksia käytetään pohjana suunniteltaessa tulevia hankkeita muissa maissa. Rahasto on perustamisensa jälkeen saanut rahoitushakemuksia yli 26 miljoonan euron edestä.

Kehitysmaiden tietoyhteiskuntien kehittämiseen käytetyt rahat herättävät helposti keskustelua avun kohdentamisesta, koska rahoituskohteita riittää myös esimerkiksi sosiaalisektorilla. ”Digitaalinen kuilu” teollistuneiden ja kehitysmaiden välillä on kuitenkin tosiasia, joka osaltaan sulkee kehitysmaita pois maailman-

talouden kasvutrendeistä ja pitää yllä riippuvuutta raaka-ainetuotannosta. Vaikka digitaalisen solidaarisuuden rahasto ei sellaisenaan ratkaise ”digitaalisen kuilun” rakenteellisia ongelmia, järjestelmä voisi nykyistä laajempaan auttaa kuromaankuilua umpeen.

Digitaalisen solidaarisuuden rahaston käytännön vaikutuksissa olennaista on se, miten hyvin tietoa järjestelmästä saadaan levitettyä. Jos digitaalisen solidaarisuuden merkistä tulee laajemmin tunnettu, sen käytöstä tulee imagovaltti yrityksille samaan tapaan kuin erilaisista ympäristömerkeistä on tullut. Julkisen ja yksityisen sektorin välistä kehitysyhteistyötä edustavana järjestelmänä se on hyvin kiinnostava, sillä kyse on aidosti valtioiden toimintaa täydentävästä eikä sen kanssa kilpailevasta rahoituksesta. Suomi voisi hyvin osallistua järjestelmään valtiona, mutta toisaalta se on avoin myös kaikille yrityksille ja julkisyhteisöille kuten kunnille. Myös niitä tulee kannustaa aktiivisesti osallistumaan rahastoon. ◀

Köyhät maat ovat jääneet jälkeen tietotekniikan käytössä. Senegalin perustamalla rahastolla pyritään pienentämään digitaaliseksi kuiluksi kutsuttua ongelmaa.

YHTEENVETO TÄSSÄ RAPORTISSA KÄSITELLYISTÄ ALOITTEISTA PÄÄOSIN UUTTA KEHITYSRAHOITUSTA VARTEN KOHDENNETUT ALOITTEEN

NIMI	KÄYTTÖTARKOITUS KERÄTYLLE RAHOITUKSELLE		MAHDOLLISUUDET	HAASTEET	VASTUUTAHOJAT
	TILANNE	KÄYTTÖTARKOITUS			
ENNAKKOSITOUKSET LÄÄKEHANKINTOIHIN	Käytössä.	Lääke- ja rokotehankinnat.	Kehitysmaiden tarvitsemien lääkkeiden tarjonnan ja kehityksen tukeminen.	Epidemioiden pysäyttäminen ennen kuin ne laajenevat.	Useita.
GLOBAALI DIGITAALISEN SOLIDAARISUUDEN RAHASTO	Toiminnassa, laajenee nopeasti (esim. Hewlett-Packard).	Kehitysmaiden tietoyhteis- kuntahankkeiden rahoitus.	Kuluttajien vaikutusmahdollisuuden kasvattaminen rikkaissa maissa.	Järjestelmän laajentaminen ja tunnetuksi tekeminen.	Globaali digitaalisen solidaarisuuden rahasto, Senegal.
GLOBAALILOTTO	Ei aktiivisia.	Ei päätetty.	Kehitysrahoitus, kansainvälisyyskasvatus.	Paikallisten tarpeiden tunnistaminen ja harmonisointi niitä tukevien ohjelmien tai rahastojen kanssa.	Useita mahdollisuuksia.
KEHITYSAVUN ENNAKKO- PAINOITTEINEN JAKAMINEN	Käytössä.	Rokote- ja lääkeongelmat.	Epidemioiden pysäyttäminen ennen niiden kärjistymistä suurella alkurahoituksella.	Ajan kuluessa laskeva rahoitus.	Iso-Britannia.
LENTOLIPPUMAKSUJÄRJESTELMÄ (OLEMASSA OLEVA)	Otettu käyttöön vuonna 2006.	Lääke- ja rokotehankinnat UNITAID-in kautta.	Toimia pohjana jatkoehditteille.	Ei auta ilmastonmuutoksen torjunnassa.	Ranska, YK:n UNITAID.
LENTOLIPPUMAKSUJÄRJESTELMÄ (ILMASTONMUUTOKSEN TORJUNTA)	Keskusteluja käyty kansainvälisessä maaryhmässä (Leading Group).	Ilmastonmuutoksen torjunta ja siihen sopeutuminen	Ympäristöystävällisempien koneiden tukeminen ja muut ohjausvaikutukset.	Ilmailualan vastustus.	Norja.
PÄÄSTÖKIINTIÖIDEN KAUPASTA SAATUIEN TULOJEN KANAVOINTI KEHITYKSEEN	EU:n komission ja Saksan aloitteet.	Ilmastonmuutoksen torjunta, hillintä ja tekninen yhteistyö.	Lisärahoituksen saaminen ilmastotyöhön.	Kehitysmaiden omistajuuden toteutuminen.	EU, Saksa.
SIIRTOLAISTEN RAHALÄHETYSTEN HALLINNOINNIN PARANTAMINEN	Meksikon "3 por 1"-ohjelma käytössä.	Rahalahetyksen kanavointi hyödyttämään koko yhteisöä.	Uudet yhteistyömuodot, omistajuus paikallistasolla.	Järjestelmän kehittäminen ja laajentaminen.	Valtioiden, kv. järjestöt.
VALUTANVAIHTOVERO	Kansallisia valuutanvaihtoveroja käytössä, useita kansainvälisiä malleja on ehdotettu.	Mallista riippuen kehitysrahoituksen kerääminen, osassa myös laajempia globaaleja tavoitteita.	Paikalliset valuutanvaihtoverot voivat auttaa myös harmaan talouden torjunnassa. Kansainväliset mallit voivat nousta laajempaan keskusteluun rahoitusmarkkinakriisin myötä.	Kattavuus, poliittisen tuen saaminen. Näistä käyty laajaa keskustelua ja ratkaisuehdotuksia on esitetty eri malleissa.	Useita mahdollisuuksia.
YLEINEN RAHOITUS- MARKKINAVERO	Noussut viime aikoina keskus- teluihin niin sanotun johdan- naiskaupan kasvun myötä	Useita mahdollisuuksia.	Tarjoaisi mahdollisuuden vastata menellään olevan rahoitusmarkkinakriisin synnyttämään haasteisiin.	Poliittinen tuki.	Useita mahdollisuuksia.

LÄHTEET

KEHITYSRAHOITUKSEN UUDET TUULET

1 Valtioneuvosto (2007): ”Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007”; Valtioneuvosto (2007): ”Hallituksen strategia-asiakirja 2007”

2 United Nations (2000): ”United Nations Millennium Declaration”, yleiskokouksen päätöslauselma, 8.9.2000

3 Stern, Nicholas (2006): ”The Economics of Climate Change: The Stern Review”, Cabinet Office, HM Treasury

4 Binger, Albert (2003): ”Global Public Goods and Potential Mechanisms for Financing Availability”, Background paper prepared for the Fifth Session of the Committee for Development Policy Meeting, April 7-11, 2003

5 YK (2002): ”Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development”, Monterrey, Mexico, 18-22.3.2002

LUKU 1: PÄÄOMAPAKO KURIINI!

6. Léonce Ndikumana & James K. Boyce (2008): ”Capital Flight from Sub-Saharan Africa”, Tax Justice Focus, 2008 vol. 4, issue 1, http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/TJF_4-1_Doha.pdf

7 Baker, Raymond (2005): ”Capitalism’s Achilles Heel: Dirty Money and how to Renew the Free-Market System”, John Wiley & Sons

8 Christian Aid (2008): ”Death and Taxes: The True Cost of Tax Dodging”, Toukokuu 2008, <http://christianaid.org.uk/images/deathandtaxes.pdf>

9 Lainattu lähteessä Christensen, John (2006): ”Why Capital Flight? How Plugging the Leaks Could Contribute to Poverty Allocation”, seminaarissa New Resources for Development Finance, YK, New York, 25.4.2006, http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/ECOSOC_-_Plugging_the_Leaks_-_April_2006.pdf

10 Antoine Dulin & Jean Merckaert (2007): ”Tax Havens and Ill-Gotten Wealth”, Tax Justice Focus, 2007 vol. 3 issue 3, http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/TJF_3-3_English_FINAL.pdf

11 Norjan ulkoministeriö (2007): ”Closing the Floodgates: Collecting Tax to Pay for Development”

12 Bräutigam, Deborah; Fjeldstad, Odd-Helge & Moore, Mick (2008): ”Taxation and State-Building in Developing Countries”, Cambridge University Press

13 Tax Justice Network (2007): ”The Monterrey Plus Six Review Meeting in Doha, 2008”, taustadokumentti, ei julkinen

14 Publish What You Pay -järjestön www-sivut, <http://www.publishwhatyoupay.org/>

15 EITI-aloitteen www-sivut, <http://eititransparency.org/>

LUKU 2: KEHITYKSEN UUDET RAHOITUSMEKANISMIT

16 OECD (2005): ”The Paris Declaration”

17 UNITAID (2008): www-sivut osoitteessa <http://www.unitaid.eu>, luettu syyskuu 2008

18 Müller, Benito & Hepburn, Cameron (2006): ”IATAL – an outline proposal for an International Air Travel Adaptation Levy”, Oxford Institute for Energy Studies, EV 36, October 2006, <http://www.oxfordenergy.org/pdfs/EV36.pdf>

19 emt.

20 Landau, Jean-Pierre (2004): ”The Landau Commission Report on Innovative Development Funding Solutions”, http://www.cttcampaigns.info/documents/fr/landau_en/Landau1.pdf

21 Oberthür, Sebastian (2003): ”Interactions of the Climate Change Regime with ICAO, IMO, and the EU Burden-Sharing Agreement”, Ecologic – Institute for International and European Policy, <http://www.ecologic.de/download/projekte/850-899/890/in-depth/unfcc.pdf>

22 Fuentes, Ursula (2008): ”Innovative Finance Mechanisms – The German International Climate Initiative”, <http://www.oecd.org/dataoecd/38/61/40633487.pdf>

23 Kennes, Walter (2007): ”Factsheet on the Global Climate Change Alliance (GCCA)”, http://www.edc2020.eu/fileadmin/Textdateien/GCCA_Walter_Kennes.pdf

24 Reuters (2008): ”Greenspan sees many casualties from crisis: report”, 17.2.2008

25 Spahn, Paul Bernd (2002): ”On the Feasibility of a Tax on Foreign Exchange Transactions”, Saksan kehitysyhteistyöministeriön tilaama raportti, <http://www.wiwi.uni-frankfurt.de/professoren/spahn/tobintax/>

26 Patomäki, Heikki ja Denys, Lieven (2005): ”Treaty on Global Currency Transactions Tax”

27 Kapoor, Sony; Hillman, David ja Pratt, Stephen (2007): ”Taking the Next Step: Implementing a Currency Transaction Development Levy”, Norjan ulkoministeriön tilaama raportti, <http://www.globalpolicy.org/soecon/lotax/currtax/2006/12ctdl.pdf>

28 Schulmeister, Stephan (2008): ”A General Financial Transaction Tax: Source of Finance and Enhancement of Financial Stability”, <http://www.greens-efa.org/cms/default/dokbin/231/231075.pdf>

29 Landau, Jean-Pierre (2004): ”The Landau Commission Report on Innovative Development Funding Solutions”, http://www.cttcampaigns.info/documents/fr/landau_en/Landau1.pdf

30 Crisis Management Initiative (2001): ”The Global Lottery”, http://www.cmi.fi/files/global_lottery_presentation.pdf

31 GAVI Alliansien kotisivut <http://www.gavialliance.org/>; International Finance Facility for Immunisation Company IFFIm kotisivut <http://www.iff-immunisation.org/>, sekä Commonwealth Foundation (2008): ”Breaking the Taboo: Perspectives of African Civil Society on Innovative Sources of Financing Development”

32 Ratha, Dilip (2007): ”Leveraging Remittances for Development”, <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1110315015165/LeveragingRemittancesForDevelopment.pdf>

33 Globaalien Digitaalisen Solidaarisuuden rahaston kotisivut <http://www.dsf-fsn.org> sekä Commonwealth Foundation (2008): ”Breaking the Taboo: Perspectives of African Civil Society on Innovative Sources of Financing Development”

KEHITYSYHTEISTYÖN
PALVELUKESKUS

Töölöntorinkatu 2 A
00260 Helsinki
Puh. 09 584 233
info@kepa.fi
www.kepa.fi